

4640010220201

16 н.
Һанаа
зобоомо
асуудал

15 н.

Этигэлэй
Хамбын
айладхалнууд

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Буряад ҮНЭН

Бүтэдэ арадай сонин

2012 оний
ноябрин 8
Четверг

№ 44 (21892)
(807)

Намарай
һүүлшүн сагаан
нохой нарын 24
гарагай 5
www.burunen.ru

Российн габьяата артистка Светлана БУНЕЕВАГАЙ ойн баярта

РОССИИН ЭРХИМ БАСАГАН БОЛОЖО ТОДОРОО

Республикин "Ульгэр" гэхэн хүүхэлдэйн театр 45 жэлэйнгээ ойн баяр тэмдэглээ һэн. 35 жэлэй туршада энэ театртай хуби заяагаа нийлүүлнээн артистка Светлана Бунеева болно. Мүнөөжэл Светлана Жамбалдоржиевна наанайнгаа болон зохёохы ажалайнгаа ойн баяр тэмдэглэнэ.

ТҮРЭЛ НЮТАГЬАА ХОЛО

Буряад зоной ажабайдалда хомор, геолог мэргэжлэй абынгаа ажалланан Урда Ураалда Светлана мундэлнээн намтартай. Ашагта малтамалнуудые бэдэржэ, хада уулаар ажаллажа ябанан гэртэхинтээз Светын балшар багахан болон эдирхэн наананин Хойто Байгалай аймаг болон Магадан можодо үнгэрэн. Түрэл Буряад, нютагхаа холо үндүүнэн басаганай жэнхэн наихан буряад хэлэндээ, аянгата хүгжэм, буряад дуунда шүтэн дурлаханин гайхалтай. Эндэ хадаа түрэлхидэйн үүргэ, нүлөөс сэгнэшгүй ехэ. Светын эжы Бальжинима Ринчиева хүгжэмий училицида нуракаа байгаад, геолог

Жамбалдоржо Бабуев гэж хүбүүндэ хадамда гарад, хүгжмшэнэй харгылаа ходорнон юм. Гэбэшье нютагаа ерэхдээ, урданай арадай болон шэнд дууныудые нототойн үзэжэ, гэртээ абаашаад, басагаадаа нургаан ушарын өх түхатай байгаа. Буряад дуугаа дуулажа, сэдыхэлээ хүдэлгэжэ, түрэл тоонто дайдаяа дурсажа, эльгэлэн гүнглажа, уяржа байхадаа, үхижүүдээ жэнхэн наихан буряад хэлэндээ нургаа бшуу.

ХҮҮХЭЛДЭЙН ТЕАТРАЙ ТАТАСА ДИИЛЭЭ

Магаданда дунда нуруулияа дүүргээд, Улаан-Удын хүгжмэй училициин хорой-дирижёрско таңгата нуражажа байтарнь, республикийн хүүхэлдэйн театрта буряад бүлэг артистнарые абажа эхилхэдэнь, Светлана нэгшье бодомжолгодо аблтангуй ерээ бэлэй. Энэ ушар мэнэ наихан болонон мэтэ тон элихэнээр тэрээндэ нанагдана.

- Хүүхэлдэйн театрта буряад бүлэг байгуулха зорилготой Буряадай бэлигтэй уран зохёолшон Цы-

рен-Базар Бадмаев «Тархай- улаан малгай» гэхэн зүжэг буряад хэлэн дээрэ бэшээд, жюриин гэшүүн нуугаа бэлэй. Ехэл зохицоор намтай хөөрэлдээ һэн. «Нютаг нугашни хаанахиб» гэхэхээ эхилээд лэ, буряад хэлээ мэдэнэгши гэжэ һонирхобо. «Табан хурганай тоолуур мэдэхэгши?» - гэжэ нураба. Абамни хэлэндэ орожо эхилхэдэм, заажа угэхэн байгаа. «Барбаадай, Батан туулай, Тоохон тобшо, Толи байса, Бишыхан Шэгшүүдэй» гээд тоолобоб. Буряад дуушье дуулабаб. Театрай ахамад найруулагша Владимир Ральчук мүн хажуудань байгаа һэн. Тийгээ буряад бүлэгэй артисткын тоодо ороо бэлэйб, - гэжэ Светлана хөөрэнэ.

Зуун Сибириин соёлый институтдай театрально-режиссёрско таңг заочно түхэлөөр дүүргээ. Энэ үедэ артистын замда үнэн харыг заанан багшанар тухай онсо хэлэлтэй. Нэрлэбэл, Содном Будажапов, Санжа Аранжуров, Намсалма Шагдарова, Дарима Халматова гэгшэд мүн.

(Үргэлжэлэлын 8-дахи нюурта).

Засагай дээдын зургаанда

ҮЙЛЭДБЭРИ ХҮГЖӨӨЛГҮН ХАРАА ШЭГЛЭЛ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

Буряад Республика до-
тор 2013-2017 болон 2025
он хүртэл бэлүүлэгдэхэ
үйлэдбэрийн хүгжэлтын про-
ект правительствын хараада
табигдан зүвшэгдэбэ. Россиин Федерацийн Президентын зар-
лигаар экономическа хүгжэлтэ
эршэдүүлхэ, арад зоной олзо
дээшэлүүлхэ, Россиин экономико
үндэр хэмжээнд гаргаха зорил-
гонуудыг хараада аван, шэнэлэн
эмхидхэлгын ашаар тус концеп-
ци байгуулагдаба.

Буряад Республикин наймаанай болон үйлэдбэрийн министр **Александр Гребенщиков** тэмдэглэхээр, энэ концепци үндэр үйлэдбэрилгэтийн ажалай нууринуудыг байгуулхын талаар бэлүүлэгдэх юм. Мун тихэдэ инвестицинүүдые оруулха, дээдны эрдэм хэрэглэглын үйлэдбэри байгуулха болон элшэ хүснэй хэрэглэлгэ дээшэлүүлхэ гэхэн зорилгонууд табигдана.

- Энэ ажалай дүн удаан хулеэлгэхэй. Экономикин зэргэлээ һалбаринууд хүгжэх, бага ба дунда зэргын

эмхинүүд олошорхо, элдэб хэмжээнэй бюджетнэ эмхинүүдэй олзо дээшэлхэ, хамнаарин түншлэгч, найманай болон үйлэдбэрийн эд бараа үргэдхэхэ. Эдэ бүгэдэ ажануулжадай ажайбайдал шанар дээшэлүүлхэ, - гэж А. Гребенщиков тэмдэглээ.

Буряадай Правительствын түрүүлэгшын экономическая политикин талаар орлогшо **Александр Чепик**:

- Үйлэдбэри дээшэлүүлгын ажалай нуурда дүрбэн хүнэй орондо нэгэх хүн ажаллаха аргатай болохо. Гэбэшье ажалшадны үсөөрхэгүй. Үйлэдбэриеэ үргэдхэхэдэ, хүн наймаанай эд бараа худалдан аваха гү? Дэлгүүр байха гү?- гэжэ асууда.

Экономикин эрдэмий доктор **Виктор Беломестнов** энэ асуудалда итгэжэ харюусаа:

- Энэ талаар тон тодорхойгоор багсаамжалах аргагүй. Орёөхон асуудал. Хүгжэнги гүрэнүүдэй дэлхийн экономико өөрүүн үйлэдбэрийн эд бараагаар ажануулжадаа хүсэд хангандай. Концепциин дурагахаан хүгжэлтын үйлэдбэри дотоодын дэлгүүр хангаха болон гадаадын дэлгүүр һонирхуулха

арга бии. Юуб гэхэдэ, ой модо ашаглала болон самолет үйлэдбэрилгэдэ анхарал татахаа биши.

Тус концепциин проект зүбшэлгэдэ хбаадагаа Буряадай эрдэмий түбэй эрдэмтэн **Геннадий Борисов** концепциин хараада үйлэдбэрийн гаргашалагдаан нобшо ноохой дахин хэрэглэлгэ тухай асуудал табигданагүй гэжэ тэмдэглээ.

- Бидэ наяддаа нобшо ноохойдо шэнгээмийн. Байгаль шадар нобшо суглуулагдаад, хайшаа хэгдэдэгын эли бэшэ. Нобшо үйлэдбэрилдэг завод тухай хэлэгдэнэгүй. Мун ой модо хамгаалын асуудал баал табигданагүй. Ой модоё отолнобди, шатаанабди, харин тон хэдэй шэнээн ой модоной үлэхьен хэншье мэдэнэгүй. Элшэ хүснэй үйлэдбэрие нэгэдүүлгын асуудалда баал ойлгосогүй. Улаан-Үдэн 2-дохи ТЭЦ экономикие арбадхалын талмай болохо үзмөөр хаюм, - гэжэ эрдэмтэн тэмдэглээ.

- Газ үйлэдбэрилгэ тухай хэлэгдэнэгүй, - гэжэ саашань үргэлжлэлүүлбэ. - Хэрбээ наядын 2-3 жэлэй туршада бури тодорхой болгогдох тусэйтэй.

Цыргэма САМПИЛОВА.

шиидхээгүй ha, үшөө 50 жэл соо газ манай эндэ харгахагүй. Байгаль шадарай бүхын котельниүүдэй нүүрхээр бэшэ, газаар тулигдэдэг болгобол, экологийн асуудал шиидхэдэхэш биши.

Александр Чепик зүблөөнэй дүн согсолходоо, үшөө нэгэ гол шухала һалбары оруулагдаагүй гэжэ тэмдэглээ:

- Энэ хадаа социальна һалбари, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй социальна талаар харюусалга тухай асуудал. Энэхүү хадаа олзын хэрэг эрхилэгшэдэй болон гүрэнэй талаанаа суг хамтын ажаябуулга болоно. Хэрбээ хүгжээ сэсэрглигүүдые бии болгоогүй ha, үйлэдбэри хүсэд хүгжөөгдэхэгүй.

Концепциин проектдэ олон һанамжаа, дурдажалнууд оруулагдаа. Саашадаа һалбаринуудай хараа бодолнууд анхаралда айтсан, республикийн үйлэдбэрийн хараа тусэбүүдээ оруулагдаа юм. Бүхыдээ үйлэдбэри хүгжээлгын энэ онсо концепци 2-3 жэлэй туршада бури тодорхой болгогдох тусэйтэй.

ТҮҮХЫН ХҮШӨӨ-ГЭРНҮҮД - СОЁЛОЙ ҮҮЛДЭ

Соёлой үүлдэ болох байрануудые хамгаалгын зүблөөнэй дүнгөөр Соёлой министерство түүхын хүшөө-гэрнүүдэй эзэдтэй ажал ябуулха юм. Илангаяа хотын түбэй дэлгүүр дээгүүрхи буузын газарнуудтаа анхарал табигдаа тухай министр Тимур Цыбиков мэдээсээ.

Хотын түүхээ туб газарта оршодог модон гэрнүүд тухай асуудал табигдаа гэжэ пресс-сайлаанда Тимур Гомбожапович тэмдэглээ. Буряад Республикин Толгойлогшын дэргэдэ үнгэрэгдэхэн тус зүблөөн дээрэ дурсахалтаа түүхын байшангуудые бууру хэрэглэжэ байхан эзэдтэй ажал ябуулха тухай хэлсэгдээ.

Улаан-Үдэ хотод түүхээ турсахалай аяар 208 гэрнүүд тоологдоно. Тэдэнэй 98-нийн зоной ажануудаг модон гэрнүүд- умын гү, или муниципальна эмхинин зөөри болгогдонхой.

- Смолиной гудамжаар тон олон түүхээ турсахалуд оршодог. Смолиной, Куйбышевий, Свердловой, Банзаровой нэрэмжээ үйлсэнүүдээ тубэй дэлгүүр хүртэл түүхын

дурасхаалай гэрнүүд тоологдоно. Харин Шмидтын гудамжада түүхэтэ гэрнүүд үгүй, - гэжэ министр тайлбарилба.

Хотын дэлгүүр тойроод, бууза шанадаг эдээнэй газарнууд хадаа тон шиидхэдэхэ асуудалнууд болоно.

- Түүхэтэ дурсахалай гэрнүүдые тухэлгүй буузын гэрнүүд болгожорхёод байхан ушартай эбсэхээр бэшэ. Энээнтэй тэмсэх хэрэгтэй. Вячеслав Наговицын энэ асуудалые эрид шиидхэхэ тухай онсо тэмдэглээ. Бидэ тэдэ газарнуудые шалгажа, гуримшуулгын, эмхидхэлэй ажал ябуулжака байнабди, - гэжэ Тимур Цыбиков мэдээсээ.

- Хуулиин ёхор, хэрбээ түүхэтэ гэр байрануудые хайн, зүб мүрөөр ашаглаагүй наань, Соёлой министерство сүүдтэ мэдүүлгэ үгэжэ, унэ сэнгэнье тодоруулаад, республикийн бюджет руу оруулха, худалдан аваха эрхэтэй. Тэдэниие республикийн һангай мүнгэн зөөреэр гү, или наймаанда табихада, умын хэрэг эрхилэгшэд хэльбэн шэнэлэлгын ажал ябуулха уялга аважа, худалдан аваха аргатай.

Цыргэма САМПИЛОВА.

УЛААН-ҮДЭДЭ «КАРТА МИРА» ГЭНЭН ПРОЕКТ БЭЭЛҮҮЛЭГДЭЖЭ ЭХИЛЭЭ

“Сагаан морин” гэхэн кинотеатрай байшан соо “hайн хэрэгүүдэй карта”, “түрүүшүүн супергерой” болон “Сочи-2014” гэхэн гурбан проектнүүдтэй танилсулга заалуушуулай анхаралда табигдаа. Эндэ Зүүн Сибирийн технологическа университеидэй, Буряадай гүрэнэй университетдэй оюутад, үхижүүдые дистанционно аргаар нургадаг туб, “Корпус добры воли” болон хэдэн олон заалуушуулай эмхинүүд, нийтийн хэрэг эрхилхэ дуратайшүүл сүглараа.

“НАЙН ХЭРЭГҮҮДЭЙ КАРТА”

“Карта мира” гээш онсо дугаартай пластикова карточка болоно. Имээ картатай хүн hайн үйл хэрэг бүтээгдээ, саашань дамжуулха ёнотой юм. piramidadobra.ru гэхэн сайт соо энэ картын номер бүридхэлдэ абтаад, үүлдэнэ ханаа, хэндэ ябанаб, ямар hайн хэрэгүүд бүтээгдээ гэжэ шалгажа болоно.

- Энэ хэрэгэй удха ойлгосотай. Хэн нэгэндэ туба хүргээд, энэ картаяа баруулхаш, тэрэ хүншинаа банаа хэндэшьвэй hайн туба хүргээд, энэ карта саашань дамжуулха, тиигэжэ бэе бэедээ туба хэндэшьвэй hайн туба хүргээд, энэ проектын талаар хороонд мэргжэл-

координатор Ирина Молонова хөөрбээ. - Зааханшье хэрэг, хэниеб даа эдеэлүүлхэнээ эхилээд, үбшэнтэндэ туба хубалха болон бусадшье олон hайн hанаанай хэрэг эрхилэгдэхэ ёнотой.

Энэ проект Тывагай Адам Тикеев гэжэ заалуу хүбүүн эхилээд, Россиин 50 регионуудтаа таранхай. Харин 2-3 тарын туршада уласхоорондын хэмжээнэй болошоо. Америкэ, Турци, Польшо, Норвеги, Чехи гүрэнүүдтэ энэ проектын ехэтэ дэмжээ.

“ТҮРҮҮШҮҮН СУПЕРГЕРОЙ”

Залуушуулай политикин талаар хороонд мэргжэл-

тэн Баир Бадуев, энэ презентаци эмхидхэгшэдэй нэгэн, иигэжэ хөөрбээ:

- “Вконтакте” гэхэн социальна сахим соо виртуальна баатаршалга гаргаха хүнине бии болгоо зорилготойбди. Жэшээнэ, бага үхибүүн үгүй болошобо. Энээн тухай түргэн мэдээсэл тарааха хүн хэрэгтэй. Тэрэ супергерой хадаа энэ ажал хэх ёнотой.

«СОЧИ-2014» ГЭНЭН ГУРБАДАХИ ПРОЕКТ

АТЭС (Азийн-Номгон дэлхийн экономическая нэгдэл) гэхэн хэмжээ ябуулгада хбаадаад ерээн республикийн залуушуулай Сочи хотод 2014 ондо үнгэрэгдэхээ

Олимпиадын үедэ ажаллаха волонтернуудай ажал эрхилхэ талаар зүвшэн хэлсэлгэ дабаха, хари хэлэнүүдые шудалхадань нургаха зорилго табина.

- Буряад ороной олон заалуушуулай тэндэ хбаадуулха болон Буряад орони түлөөлхэдээ, бээс ганса хайн талаанаа харуулжка нураха ёнотойбди, - гэжэ Баир Бадуев тэмдэглээ.

Эдэ гурбан проектнүүд хадаа манай заалуушуулай нийтэ ажаябуулгада эдэххитэй хбаадуулхахаа гадна ажайбайдалдаа ѡорынгөө нуури олоходонь туба болоно ха юм.

Цыргэма САМПИЛОВА.

Юһэн һарын дүнгүүд

СИБИРИИН ФЕДЕРАЛЬНА ОКРУГОЙ РЕГИОНУУДАЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА БАЙДАЛ

(2012 оной январь-сентябрь)

Сибириин федеральна округой (СФО) бүхын регионуудта шахуу, Буряад Республика, Тыва болон Кемеровскэ областъюу гадна, промышленна үйлэдбэрийн ургалта энэ хугасаадаа үзэгдөө. Эгээн ехэ ургалта Эрхүүгэй (15,5 процент), Новосибирскын (8,5 процент) областъюудта туйлагдаа.

СФО-гой бүхын тухэлэй ажажынуудта 962,9 мянган тонно мяхан (2011 оной энэл хугасаагай 105,8 процент болоно), 4542,8 мянган тонно һүн (99,2 процент), 4,7 млрд. үндэгэн (104,1 процент) үйлэдбэрилэгдэбэ. Үүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээн ехэ мяхан Алтайн хизаарта (87,4 кг), Омснын (78,3 кг), Томснын (74,1 кг) областъюудта үйлэдбэрилэгдэхэн байна. Буряад Республикаадаа үүн бүхэндэ 20,9 кг, Забайкалиин хизаарта – 23,8 кг, Эрхүүдэ – 28,6 кг мяхан үйлэдбэрилэгдөө. Үү үйлэдбэрийн талаар Алтайн хизаар (484,5 кг), Алтай Республика (362,2 кг), Омско областъюу (340,4 кг) эрхимлэбэ. Буряад Республикаада - 182,9 кг, Забайкалиин хизаарта - 246,5 кг, Эрхүүдэ 153,7 кг үүн үйлэдбэрилэгдөө.

Үндэгэ үйлэдбэрилгын һалбарыда Новосибирскэ (372 штүүг), Омско (312 шт.) областъюуд, Алтайн хизаартаадаа 112,6 процент, Алтай Республикаада - 110,0 процент, мүн бусад регионуудташье

ар (340 шт.) түрүүлээ. Буряад оронд ажажуугша бүхэндэ 54 үндэгэн, Забайкалиин хизаартаадаа – 47, Эрхүүгэй областийн ажажуугша үүн бүхэндэ 292 үндэгэн хүртэх юм.

СФО-гой найман региондо барилгын ажалнууд эрштэй ябуулагдаа. Буряад орондо барилгын хэмжээн 0,8 процент нэмээ. Байрын гэрнүүд ашаглалгадаа олоор тушаагдаа гэблэ, Томско областъюудто (15,8 процент нэмээ), Алтай Республикаада (10,3 процент). Буряад орондо 6,9 процент нэмээд, бүхыдэе 196,6 мянган дүрблэлжэн метр болоно.

Рознично наймаанай эрьеесэ өггээн ехээр Красноярска хизаарта – 14,9 процент, Алтайн хизаарта – 12,4 процент, Хакасида – 13,4 процент, Омско областъюудто 10,1 процент ургаа. Буряад Республикаадаа энэ хэмжээн 81,8 млрд. тухэриг (106,9 процент) болоно. Арий болон пивын наймаанай (нээг үүндэ хүртэсын хэмжээн) СФО-гой дэбисхэртэ 6,7 л хүрэнэ. Алтай Республикаада 5,6 л, Хакасида 7,5 л үүн бүхэндэ хүрэдэг һаа, Буряад орондо – 6,1 л, Эрхүүдэ – 6,7 л, Забайкалиин хизаарта 7,0 л архиин зүйл хэрэглэгдэнэ.

Түлбэрите хангалтануудай хэмжээн Новосибирскэ областъюудто 112,6 процент, Алтай Республикаада - 110,0 процент, мүн бусад регионуудташье

ургаа. Эгээн бага хэмжээнэй инфляци Забайкалиин хизаарта (103,9 процент), эгээн ехэн – Красноярскаада (105,8 процент) үзэгдэбэ. Буряад Республикаадаа инфляциин хэмжээн 105 процент, тэрэ тоодо эдээ хоолой зийнүүдтэ – 105,6 процент, эд бараандыа 103,6 процент хүрэхэн байна.

СФО-гой үүн зоной 53 процент гэхэ үү, али 10,2 млн. үүн ажалгүй. Тыва Республикаадаа ажалгүйшигүүл 23,2 - процент, Алтайда - 10,8 процент, Забайкалиин хизаарта - 10,7 процент, Буряад орондо 7,0 процент болоно. Ажалаар хангалгын албанай бүридхэлэбэ. Буряад Республикаада 6,4 мянган эрхэтэн ажалгүй гээд тоологдоно.

Тыва Республикаадаа ехэ шахардуу байдал тогтонхой: 100 ажалай үүридаа 594 ажалгүй үүн тоологдоно гээд Буряад Республикаадаа мэдээсэнэ.

Дунда зэргын һарын салин СФО-до 22901 тухэриг болоо. Эгээн ехэ салин Красноярска хизаарта – 27604 тухэриг һаа, Алтайн хизаарта 15231 тухэриг болохо юм. Буряад Республикаадаа дунда зэргын салин 21633 тухэригтэ хүрэнэ.

Салин хүлээ тулэхэ талаар үри шэри 2012 оной октябрин 1-нэй байдалаар СФО-гой ажалшан бүхэнэй тоогоор 23911 тухэриг болобо. Эгээн ехэ

үри шэри Томско областъюудто (68693 тух.), Буряад Республикаада (53594 тух.), Забайкалиин хизаарта (34071 тух.), Новосибирскэ областъюудто (31530 тух.) үзэгдэнэ.

2012 оной январь-август һарануудта түрэхэн зоной тоо наха барагшадай тооюу 14,2 мянгаар олон байгаа. Бүхын регионуудта шахуу, Алтайн хизаар болон Кемеровскэ областъюо зоной тоо олошороо.

Зоной нүүжэ ошолго үргэлжлэхээр, 365,2 мянган үүнэй ерэхэдэ, 367,7 мянган үүн гаражаа ошоо. Эгээн олоор Забайкалиин хизаархаа (4,2 мянган үүн), Алтайдаа (2,8 мянган үүн), Эрхүүгэй областъюо (3,7 мянган), Кемеровэхээ (2,0 мянган), Буряад Республикаадаа (1,9 мянган үүн) зөөжэ ошоон байна. Харин Новосибирскэ областъюудто 11,7 мянган үүн ажажуухаяа ерэбэ.

Энэ хугасаада СФО-гой мэдээгээр, 308,8 мянган гэмтэ ябадал элирхэйлэгдээ. 2011 оной иимзэл хугасаада орходоо, 3,2 процентээр бага юм. Эгээн олон гэмтэ ябадал ушархан регионууд гэхэдэ, Забайкалиин хизаар (2089), Буряад Республика (1851), Эрхүүгэй область (1840) болоно.

**Туяна САМБЯЛОВА
Бурятстадай мэдээнүүдээр
бэлдэбэ.**

Эрхүү хото

Кемерово хото

Кызыл хото

Шэтэ хото

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ТУСЭБ

2012 оной ноябрин 6-наа 9 хүрэтэр

**I. БУРЯАД
РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ
ХУРАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ
30-дахи СЕССИИ**
Сессиис нээлгэ
Пленарна зүблөөн
06.11 10.00-13.00
Пленарна зүблөөн
14.00 18.00

**II. БУРЯАД
РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ
ХУРАЛАЙ
ХОРООНУУДАЙ
ЗҮБЛӨӨНҮҮД**

**Буряад Республикийн
Арадай Хуралай Газарай
асуудалнуудай, аграрна
политикийн болон
эд хэрэглэлгүйн
дэлгүүрэй
талаар хороон
(түрүүлэгшэнь
В.А.Павлов)**

Зүблэхэ зүйл:
“2013 оной болон 2014 ба
2015 онуудай түсэблэлгын
хугасаагай республикийн бюд-
жет тухай” Буряад Республи-
кын хуулиин түлэб тухай
07.11 10.00 Арадай Хура-
лай бага танхим

**III. ХҮДЭЛМЭРИЛГЫН
ЗҮБЛӨӨНҮҮД
БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН
АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ХОРООНУУДА
Буряад Республикийн
Арадай Хуралай
Бюджедэй, налогуудай
болон финансны талаар
хороон (түрүүлэгшэнь
Ц.-Д.Э.Доржиев)**

Зүблэхэ зүйл:
“2013 оной болон 2014 ба
2015 онуудай түсэблэлгын
хугасаагай республикийн бюд-
жет тухай” Буряад Республи-
кын хуулиин түлэб тухай
08.11 14.00 каб.235

Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикийн

Арадай Хуралай ээлжээ-
тэ 30-дахи сессиидэ абаан
документнүүдэй бүридхэн
бэшэлгээ

07.11 14.00 каб.235

**Буряад Республикийн
Арадай Хуралай Гүрэнэй
байгуулалтын, нюатгай
өөхэдийн хүтэлбэриин,
хуули ёлон болон
гүрэнэй албанай
асуудалнуудай
талаар хороон
(түрүүлэгшэнь
А.С.Скосырская)**

“Буряад Республикийн за-
хиргаанай-газарай байгуул-
ламжа тухай” Буряад Респуб-
ликийн Хуулида хубилалта-
нуудые оруулха тухай” Бу-
ряад Республикийн хуулиин
түлэб тухай

08.11 10.00 каб.323

**Буряад Республикийн
Арадай Хуралай Газарай
асуудалнуудай, аграрна
политикийн болон
эд хэрэглэлгүйн
дэлгүүрэй талаар
хороон
(түрүүлэгшэнь
В.А.Павлов)**

Зүблэхэ зүйл:

“Хүдөө ажыхын үйлэлбэри-
лэгшэдые дэмжэх хубидань
“Хүдөө ажыхын хүгжэх тухай” Федеральна хуулиин
7-дохи статьяда хубилал-
тануудые оруулха тухай” Буряад
Республикийн хуулиин түлэб тухай
151660-6-дахи дугаарай фе-
деральна хуулиин түлэб тухай

08.11 14.00 каб.119

**Буряад
Республикийн Арадай
Хуралай Регионууд
хоорондын,
үндэштээнэй
асуудалнуудай
залуушуулай
политикийн,**

Зүблэхэ зүйл:

**ниитын болон шажкан
мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй
талаар хороон
(түрүүлэгшэнь
В.Р.Булдаев)**

Зүблэхэ зүйл:

“Буряад Республикийн дэ-
бисхэртэ нийтийн хэмжээ ябу-
улгые үнгэргэхэ зарим тэды
асуудалнууд тухай” Буряад
Республикийн хуулиин түлэб
тухай

09.11 14.00 каб.212

**Буряад Республикийн
Арадай Хуралай
Социальна политикийн
талаар хороон
(түрүүлэгшэнь
А.Т.Стопичев)**

Зүблэхэ зүйл:

“Эрдэм һуралсал тухай” Федеральна хуулиин 34 ба
39-дэхи статьяда хубилал-
тануудые оруулха тухай”

128320-6-дахи дугаарай фе-
деральна хуулиин түлэб тухай

07.11 14.30 каб.218

“Россииин Федерацида эр-
дэм һуралсал тухай” 121965-
дахи дугаарай федеральна

хуулиин түлэб тухай

07.11 15.30 каб.218

Зүблэхэ зүйл:
“2013 оной болон 2014 ба
2015 онуудай Россииин Феде-
ратциин Пенсионно жасын
бюджет тухай” 143345-6-дахи
дугаарай федеральна хуули-
ин түлэб тухай

07.11 16.30 каб.218

**Буряад Республикийн
Арадай Хуралай
экономическа политикийн,
байгаалиин нөөснүүдэй
хэрэглэлгүйн болон
оршон тойронхие
хамгаалалгын талаар**

**хороон
(түрүүлэгшэнь
В.Г.Ирильдеев)**

Зүблэхэ зүйл:

“Буряад Республикада ор-
шон тойронхие хамгаалала
тухай” Буряад Республикийн
Хуулида хубилалтануудые
оруулха тухай” Буряад Респу-
бликийн хуулиин түлэб тухай

08.11 10.00 каб.211

Зүблэхэ зүйл:

“Буряад Республикада
гүрэнэй талаанаа хараалан
түсблэлтэ болон социаль-
но-экономическа хүгжэлтын
программанууд тухай” Буряад
Республикийн Хуулида хуби-
лалтануудые оруулха тухай”
Буряад Республикийн хуулиин
түлэб тухай

08.11 15.00 каб.211

**Эльвира ДАМБАЕВА
оршуулба.**

Соёлой һонин

ГҮРЭНЭЙ ШАНДА ХҮРТЭХЭ ЭРХИМҮҮД ЭЛИРҮҮЛЭГДЭХЭ

Экспертнэ комиссийн зүбоон дээрэ литература болон искусства шэглэлээр Гүрэнэй шанда хүртэхэ арга олгуулгын асуудал шийдхэгдээж, тэрэндэ хабаадахаа нюурнууд тодорбо. Декабрь нараа соо илагшад гүрэнэй комиссийн зүбоон дээрэ элирүүлэгдэхэ.

Буряад Республикийн уран найханай, соёлой хүгжэлтэдэ удах шанартай уран зохёлнууд болон зохёхы ажалнуудые бүтээж, хубитаяа оруулжанай түлөө литературын болон искусства шэглэлээр гүрэнэй шан олгуулгадаг юм.

Буряад Республикийн Гүрэнэй шанда 2010-2011 онуудай хугасаада соёл болон литературын шэглэлээр “Үльгэр” гэхэн хүүхэлдэйн театр табиан “Тархайн хүбүүн Зархай” гэхэн зүжэг, «Вечер современных балетов» (нэгэ

акттай гурбан пьесэнүүд): «In tandem», «Souvenir du Bach», «Dzambuling» гэхэн опера болон баледэй театртэх хореографическая ажалнууд, Н.Бестужевай нэрэмжээ Ород драмын театртэх «Гурбан эгшэнэр» гэхэн зүжэг гээд табигданхай.

Уран зурагай искусства шэглэлээр гүрэнэй шан олгуулгадаа Леонид Семеновой

“Верхнеудинск тухай” цикл, Бальжинима Доржиевай «Хатан», «Жарадахи даваан», «Улаан-Булаг. Годлинууд», «Долина ирисов» гэхэн бүтээлнүүд, Иннокентий Налабардинай “Из глубины ве-ков” гэхэн түүхэтэ гурбан хубита зурагууд, Даши Намдаковой “Багахан Будда”, Зандан Дугаровай “Легенды Байкала” гэхэн зурагууд та-

бигданхай.
Литературын шэглэлээр номинантнууд хадаа “Сутра мгновений” гэжэ Баир Дугаровай ном, Алексей Гатаповай “Тэмуджин” ба Владимир Гармаевай “Десятий рабдужун” гэхэн түүхэтэ трилоги гээд нэрлэгдэнхэй.

2010-2011 онуудай хугасаада соёлой, искусства, уран зохёлой шэглэлэ-

эр эрхим гэж тоологдоно бүтээлнүүдэй эксперктэ комиссийн шалгажа эхилбэ. Хоёр долоон хоногий туршада ажалнууд шалгагдаад, тон баримталжан үнэн сэхэ шидихээр гаргагдажа, Буряад Республикийн гүрэнэй шанда хүртэгдэй нэрэ тодорхоюм.

Цыргэма САМПИЛОВА.

Аласай холбоон

САХА-ЯХАДТА ДАСАН БАРИГДАНА

Саха-Яхад Республикин нийслэл болохо Якутск хотод дасан баригдажа байнхай. Хүйтэн уларилтай газарта бодхоогдоож байна дасан хэнэй туналамжа дэмжэлгээр бүтэжэ байныен албанай хэрэгээр наяхан Якутск хото ошоходоо, хаража ерээб.

Якутск хотод дасанай барилга эрштэйгээр ябуулагдажа байна. 2009 ондоо эхилжэ, арадай барилгын ёхоруу питомно блогоор 2 дабхар дасан бодхоогдоож байнхай. Нюотагхаа холо ажануудаг буряадууд Саха-Яхад Республикин нийслэл хотын баруун тээ газар абаажа, энэ ехэ барилга эбтэйгээр ябуулжа байнхай. Якутск хотын Дүүмын депутат Валерий Доржиевай, тиихэдэ “Бадма сэсэг” гэхэн Буддын шажанай эмхин гэбшэ Дандар ламын

Дасанай үүридаа бүмбэ шоулгын үедэ

хуралнуудые хурадаг байхади, эндэ ажануудаг олон үндэхэ янатаанай дунда Буддын шажан дэлгэрүүлхэ шанаатайбди”, гэжэ Дандар лама хэлээ. Энэ дасанда ямар бурханууд тахигдахاب гэжэ тэрээртээнхээ бодомжолжо байнхай. Монгол, Хитад, тиихэдэ Буряад Республика ошоожо, тэндэхи дасануудаар ябажа хараха шанаатай. Буряад дасангуудай байдалтай танилсаад, эндэхи дасан ямараар тухеэрхэб гэжэ тэрэхараалан тусэблэхэ байна.

Тэрээр 1998 ондоо Саха-Яхад Республикаада худэлнэ. Россиин Буддын шажанай Заншалта Сангхын Хамба ламын зууршалгаар хоёр жэлээр иишээльгээгдэхэн байгаа. Мунёө Хамба ламаанаа дасан бодхоо доалгабари абанхай. Энэ хэрэгын ажабайдалдаа урагшатай бэелүүлэгдэжэ байна гээшэ.

Шэнэ дуган бодхоогдоно

Якутск хото

үүсчэл оролдолгоор энэ барилга ябуулагдана.

“Миний шажан хэзээ нэгтэ хойто зүгтэ дэлгэрхэг” гэжэ Будда Шэгэмүни бурхан хэлэхэн гэхэ. Энэ хэлээшэн одоошие хүсэлдүүлэгдэжэ байна гэжэ намаар наруули дулаахан үдэр Якутск хотын баруун зүгтэ, үзэсхэлэн наихан газарта баригдажа байна дасан хүрэжэерэхэдээ ойлгоо һэм. Эндэ ажал хэрэг тулэг дундаа ябуулагдажа байгаа. Бүлэг ажалшад хоёрдохи дабхарта сонхо табижка байнад һэн. Харин бэшэнний ханадан штукатурка шэдэхэ байгаа. 1998 ондоо эхилжэ, Яхадта Бурхан багшын номонол дэлгэрүүлхэ гэжэ худэлжэ байна Дандар лама энэ барилгые харгалзанна.

-Хүйтэн уларилтай газарта бодхоогдоож байна дасанай барилгын ёх гурмууд ехэ наринаар са-хигдана. Барилгань өөрүүн онсо илгаатай, - гэжэ гэбшэ Дандар лама хэлэ-

нэ. – Дасамнай 86 түмэр бүхэллэлтэ дээрэ барилгажа байна. Буряадтаа байна дасангуудаа 2-3 дахин улуугээр дулаалуулагдаха ёнотой. Илгаанийн гэхэдэ, дотор талань газай хүсөөр дулаасуулагдаха. Эртэ хабар барилгашадай бригада дээдээр нарабшын углазтуулан гоёор дархалха юм. Мунёө дээрээ гурбадахи дабхарай армагта бетоноор шудхаха худэлмэри дуургэгдэжэ байна. Дасанай сонхо, уудэнүүдүн табигдаад, зайн гал оруулагдажа байна.

Газаа талааань хархада, гурбан дабхар энэ дасан 600 дүрбэлжэн метр талмай эзэлнэ. Якутск хотодохи буряадуудай нэгдэлэй тургуулэгшэ Арсалан Номтоев хаана юун түхээрэгдэхэб гэжэ бидэндэхэлэж үгээ. Саха-Яхад Республикин нийслэл хотод ажануудаг 4 мянган буряадууд шадаха эзргээрээ дасанай барилгда хандиб оруулдаг. Гэбэшье мунгэн дуталдааар.

Совет үедэ гэхэ гу, али 1970-ад онуудаар Буряадай дээдээр нургуули дуургээд, тиши эльгээгдэхэн залуу мэргэжэлтэд мунёө тэндэ ню-

тагжанхай, һайн ажанууна. “Буряадхаа ошоон хүнүүд дасантай болох байнаадаа ехэ урматай”, гэжэ тэдэнэй нэгэн болох Мунхэ Тумутович Тучинов хэлээ.

- наянын ерээдүйдэ буряадуудаа гадна, бусадын янатаан манай дасандаа ябадаг болохо, - гэжэ Мухар-Шэбэрэй аймагай Шэнэхэнтэ нюотагхаа уг гарбалтай, Саха-Яхад Республикин Дотоодын хэрэгүүдэй албанай ветеран, мунёө Якутск хотодо хубин харуулай даргаар худэлдэг Николай Сандакович Батуев нанамжалана. – Дасан хадаа манай үндэхэн янатаанай уулзаха, суглархагазар болох гэжэ найданаб. Эмшэ ламатай болох шанаатайбди. Эндээрэжэ, бэе тамираа аргалхаха, эм дом залажа байха болонобди.

“Ерэхэ жэлэй намар дасанай арамнай үргэгдэхэй, намтай хамтаа табан ламанар энэ дасандаа худэлжэ эхилхэ. Жэлэй зургаан ехэ

Шэнэ дасанай ашаглалгода тушааха болотор “Кулаковский” гэжэ нэрлэгдэхэн соёлын байшанда Сагаан һарын болон бусад хуралнуудые хурадаг гээшэ. Энэ байшанда 650 хүнүүд багтадаг юм. Сагаан һарын хуралдаа ехэ олон зон эндэ суглардаг. Энэ республикаада католигуудай, Үнэн алдартын шажанай һүмэ бии. Буддын шажанай дасанай арамнай үргэгдэхэдэй, эрдэмтэй, эмшэ, зурхайша ламанарые эльгээхэб гэжэ Хамба лама найдууланхай. Дасанай барилга саашадаа эндэ үргэдхэгдэхэ, хэдэн дугангууд бодхоогдохо хараатай. Тиихэдэ субарганауд тухеэрэгдэхэ байна.

Нюотагхаа аяар холо ажануудаг угсаатмай дасантай болох, сэдыхэлээ арюудхажа байха аргатай болохонь гээшэ.

Лариса ДОРЖИЕВА.

Авторай фото-зурагууд.

Понедельник, 12

Первый канал

06.00	"ДОБРОЕ УТРО"
10.00,	13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05,	14.50 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.15,	"ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.25	"МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
12.30,	05.15 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
13.10	"ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
13.50	"ДЕШЕВО И СЕРДИТО" С ДАРЬЕЙ ДОНЦОВОЙ
15.00	"ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25	Д/С "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
16.15	ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ (16+)
17.10	T/C "УБОЙНАЯ СИЛА"
18.00	T/C "НЕРАВНЫЙ БРАК"
19.00	ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.50	"ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
20.50	"ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
22.00	"ВРЕМЯ"
22.30	T/C "ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ"
00.30	"ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
01.00	"СВОБОДА И СПРАВЕДЛИВОСТЬ" С АНДРЕЕМ МАКАРОВЫМ
02.10	"НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
02.30	X/F "КОНФЕТИ"
04.25	T/C "TERRA NOVA"

Россия

12.50	ВНИМАНИЕ! С 06.00 ДО 12.50 ВЕЧЕРНИЕ ОСУЩЕСТВЛЯЮТСЯ ПО КАБЕЛЬНЫМ СЕТЯМ
06.00	"УТРО РОССИИ"
10.00	"1000 МЕЛОЧЕЙ"
10.45	"О САМОМ ГЛАВНОМ"
11.30	"КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ" (12+)
12.00,	15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30,	15.30, 18.30, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
12.50,	T/C "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
13.50	"ВСЕ БУДЕТ ХОРОШО!" (12+)
14.50,	17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50	T/C "ЕФРОСИНЬЯ. ТАЁЖНАЯ ЛЮБОВЬ"
16.45	T/C "КРОВИНУШКА"

Вторник, 13

Первый канал

06.00	"ДОБРОЕ УТРО"
10.00,	13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05,	14.50 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.15,	"ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.25	"КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
11.55	"МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10	"ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
13.50	"ДЕШЕВО И СЕРДИТО" С ДАРЬЕЙ ДОНЦОВОЙ
15.00	"ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25	Д/С "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
16.15	ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ (16+)
17.10	T/C "УБОЙНАЯ СИЛА"
18.00	T/C "НЕРАВНЫЙ БРАК"
19.00	ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.50	"ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
20.50	"ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
22.00	"ВРЕМЯ"
22.30	T/C "ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ"
00.30	"ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
01.00	"НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
01.20	T/C "ОБАТИТЕЛЬ ЛЖИ"
01.55	T/C "КАЛИФЕНИЯ"
02.25	T/C "ПРОПАВШИЙ БЕЗ ВЕСТИ"
03.20	X/F "К СЕВЕРУ ОТ АЛЯСКИ"

Россия

06.00	"УТРО РОССИИ"
06.07,	06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00	"ТАЙЗАН"
10.15	"УГЛУР"
10.45	"О САМОМ ГЛАВНОМ"
11.30	"КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ" (12+)
12.00,	15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30,	15.30, 18.30, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
12.50	T/C "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
13.50	"ВСЕ БУДЕТ ХОРОШО!" (12+)
14.50,	17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

Среда, 14

Первый канал

06.00	"ДОБРОЕ УТРО"
10.00,	13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05,	14.50 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.15,	"ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.25	"КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
11.55	"МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10	"ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
13.50	"ДЕШЕВО И СЕРДИТО" С ДАРЬЕЙ ДОНЦОВОЙ
15.00	"ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25	Д/С "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
16.15	ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ (16+)

Россия

06.00	"УТРО РОССИИ"
06.07,	06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07,

Культура

18.50	T/C "ВСЕГДА ГОВОРИ "ВСЕГДА"-6"
21.30	"СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
21.40	"ПРЯМОЙ ЭФИР" (12+)
22.30	T/C "ВЕРОНИКА. ПОТЕРЯННОЕ СЧАСТЬЕ"
01.15	"ДЕЖУРНЫЙ ПО СТРАНЕ". МИХАИЛ ЖВАНЕЦКИЙ
02.10	"ДЕЧАТА" (16+)
02.50	ВЕСТИ +

ТВ-программа

Культура

ТВ-программа

Хуули ёхы сахилгын хуудаан

ХҮН ШАНАРАА АЛДАНГҮЙ, ХАРЮУСАЛГАТАЙ ЯБАЯЛ ДАА

Гүрэн түрын болон нийтийн хүгжэлтэ буридэжэ байгаа бүхын һалбаринуудтаа шэнэдхээ эрилтэ табидаг. Мүнөөдэрэй эрилтэнүүдэхарюусам хүсэтийн албан зургаануудые (силловые структуры) һайжаруулан шэнэдхэлгээ Россиин мунее үеын хүгжэлтын удаадахи шэнэ шата дурадхан албадаа. Ямар найн шанар шэнжэ тус шэнэдхэлгэ асарааб гэжэ манай штатнабэшэ корреспондент С. Доржиев Россиин Буряад Республикаада Мурдэлгын комитетий Мурдэлгын захиргаанай хутэлбэрилгэшын ахамад туналагша, юстициин капитан Д.А.Столяровтой хөөрэлдэбэ.

Асуудал: Дмитрий Алексеевич, нэгэ томо бүхэли юумэнэй хүгжэлтэ гээшэ багахан бусад буридуулгэшынгээ хүгжэлтэхэе дуладыдадаг. Мурдэлгын комитетий байгуулалга манай нийгэмэй мунее үеын хүгжэлтын табиан эрилтэ хангама шалтагааннаа үндэхэтэй байгаа ёнотой?

Харюу: Би тад һөөртэх хэлэхэ байна: томо бүхэли юумэнэй жэжэхэн буридуулгэшын хүгжэхэдэ, ехнэй һайжаран һалбардаг, гэхэтэй хамта үрэ дунгын нэгэл ха юм даа. Мурдэлгын комитет хонон хубхай газарта байгуулагдаагүй юм бээз. Мурдэлгын зургаанууд олон зуун жэлэй туршидаа гүрэн түрын ба арад зоной аюулгүн түлөө тэмсэнэ. Харин анха түрүүн хэзээ байгуулагдаа һэм гэбл, 1-дүгээр Петр хаанай үедэ

бии болохон намтартай. Тэрэ гэхээр ажал хүдэлмэрийн шэглэл оло дахин хубилгагдаа, шэнэлэгдээ. 1928 ондо сүүдэй мэдэлдэ байна мурдэлгын зургаан прокуратурин мэдэлдэ оруулагдаа һэн. Тэрээнэй удаа тиимэ албан зургаанууд гүрэнэй аюулгүй сахидаг комитетий болон милицид байгуулагдаа. Тийгэж мурдэлгын албанай бээз дааан һалбаринууд бии болгогдоо. Гэбэшье тэдэ зургаанууд захиралайнгаа политическэ хараа шэглэлтэхэе ехтэ дулдыдадаг һэн.

Хэдэн жэлэй саана гүрэн түрэмнай улас түрөөр хинагададагүй мурдэлгын зургаан байгуулаа.

Асуудал: Тус шэнэдхэлгэ югээрэе ондооб?

Харюу: Мүнөө прокуратурин мурдэлгын зургаан шэнэдхэлдэбэ. 2007 оной сентябрь һардаа прокурорий процес-суульна (ёхы дүрим баримталх) талаарын мурдэлгэ хутэлбэрилхээ эрхэ хангажаа, мурдэлгын зургаан энэ талаараа нилэнэ еөрүүн эрхтэй болоо.

2011 оной январийн 15-да «России Федерациин Мурдэлгын комитет тухай» Хуули абаад, хүсэндэе оржо, Мурдэлгын комитет гүрэнэй мэдэлнээ гаранхай. Тэрэннээ гадуур мурдэлгэд ёхы дүрим өөнөдөр баримталх аргатай болоо. Тийхэдэ мурдэлгын зургаан дотор хиналтын хатуу ёхы журамууд байгуулагдаа, мурдэгшэдэй ёхы дүрим хазагайруулхын аргагүй гэхэр прокуратурин хиналта шангалагдаа.

Асуудал: Мурдэлгын комитет ямар уголовно хэрэгүүдье мурдэх ёнотой?

Харюу: Прокуратурин анхан мурдэлгэдэг уголовно хэрэгүүд манай зургаандын шүүвэгдээ. Эдэ юун бэ гэбл, хүнэй нюурта (личность) эсэргүү гэмтэ ябадал, ойроо хүрэшэгүй бэлгэ (половая неприкосновенность), хүнэй конституционно эрхэдэ болон эрхэ суузеэд, мун нийтийн аюулгүйдэ эсэргүү гэмтэ ябадалнууд болоно. Тийхэдэ Мурдэлгын комитет албан зургаанай болон татабарийн гэмтэ ябадал, тусхай хуулита зиндаатан (судья, прокурор, депутатууд г.м.) тушаа эхин мурдэлгэ хэдэг. Байглаа ойн эхиннээ хуулиин нахаа гүйсөөгүйшиүүлэх хохицуулсан хүндэ би онсо хүндэ гэм зэмэ, мун тэдээ ёхындаа үеийндаа гарагаан гэмтэ ябадалнуудые мурдэх болонхой.

МВД-гэй, гүрэнэй аюулгүй сахиха болон наркотик хэрэглэлгэ хинахаа эмхи зургаанууд өөнөдөр өөнөдөн бээз дааан мурдэлгын хубинуудтai. Тийхэдэ дээрэхэлэгдэхэнэй ёнор эрхэтэдэй үндэхэн шүхала эрхэ болон эрхэ суузеэ, ёхы гуримаар хамгаалагдажаа байнаа нийтийн ба гүрэн түрүн аша тунада эсэргүү, хүндэ гэмтэ ябадалнуудые мурдэлгэ Мурдэлгын комитетий бэлэгээгүйдэ аргагүй.

Харюу: Мурдэлгын худэлмэри МВД-гэй сагдаанартай анханайгаа ёхы гуримаар эб нэгэн ябуулагдадаг. Полициин зургаануудай ямар нэгэн яаруу түргэн бэдэрэлгын ажалияа байгуулжаа байгар эхилэгдэхэн гэмтэ ябадалнууд Мурдэлгын комитеттэй

дуулгагдаад, мурдэшэд тэдээниие шалган мурдэлгэ, үрэ дүнгөөрнээрхээ шийдвэрэй абадаг.

Уголовно хэрэгэй нээгдэн эхилэгдээдшье байхада, комитетий мурдэшэд по-лициин сагдаанартай хандадаг ушар олон. Илангаяа хорото һанаатай элирүүлэгдэгүй, оддоогүй байгаа гээшэ һааны, арга боломжоо, хүс шадалаа хамтадхан, гэмтэ ябадалай үнэн зүбые сүм элирүүлхын тул нэгэ булэгээр ажалладаг. Тийгэж болохон ушар, тэрээнэй шалтагаан, мурдэлгын хэдэх шаглэл элирүүлэгдэдэг, элдэб тусеб табигдадаг. Тэрээгээрээ өб нэгэн худэлхэдэг гэмтэн мэдэгдээд баригдахаа, тэдэ зарим ушартаа гэм зэмээ мэлзэх. Мурдэлгын энэ үедэ үнэн гээш үшөө элирүүлэгдэгүй байна. Болохон ушарай хамаг бүхын баримтаа болохо зүйлнүүд нарин нягтаар шэнжэлэгдэнэ, гулихагдана, тийгэж хара хэрэгэй дүрэ зураг тодорхойлогдоно.

Асуудал: Манай уншагшадтаа ямар наанамжа гэхэ гү, али юу хүсэхэ байна?

Харюу: Хоёрхон лэ юумэ – харюусалгатай, хүн шанараа алдангүй ябагты. Байгаа оршонгоо, ойроо ябахан хүнүүдээ хүндэлэгтэй. Тийхэдэмний урагшатай, баяр жаргалаа халима дүүрэн ажабайдал заабол дэлгэрхэ.

Эдэ хэдэн үгэнүүд соо хүн зоной хамтын байдалай үндэхэн шухала хайхан заншалнууд багтана гэжэ һанагдана. Гансашье ёхы гурим хазагайруулхагүй, мун өөрынгөө нийгэмдэ шухала хэрэгтэй хүн ябаха гээшэ эрхэтэн бүхэнэй нангин уялга мүн.

“Сагаан үбгэн-2012” конкурсдо

ЗОХЁОХЫ АЖАЛАА ХЭҮЭР ЛЭ

Николай Галданов 1930 оной сагаан түмэр Морин жэлэй үбэлэй эхин үүри һарын 15-да Хорин аймагай (мунее Хэжэнгийн) Дунда-Худанай сомоний Тураасгай нюотагтаа түрэхэн намтартай. Ухибуун болон эдир наананийн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэй дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэй тудалдаан байгаа. Дайнай жэлнүүдтэй эхилээд, 1948 он болотор түрэл колхоздоо элдэб ажалаа хүдэлэв һэн.

1951 ондо Н.Галданов Совет Армиин албандаа татагдажаа, Шэтэможын Сүүгэл дасан шадархи сэргэй частьда хэлхэе холбоошноор алба хээн юм. Алба хэхэ үедөө частьдан болохон элдэб нонинууд тухай залуу хүбүүн Забайкалии сэргэй оркугий “На боевом посту” газетэдэ бэшэдэг байгаа. Энээндэйнгээ түлөө командованин зүгтэй хэдэ дахин магтаалда хүртэхэншье байхаа. 1954 ондо албаяа дүүргээд, тэрэ нюотагайнгаа ажахыда ажаллабаа.

Тийн 1958 ондо журналистины хүшэр замдаа гаражаа, Н.Б.Галданов Хэжэнгийн аймагай “Кижингинский колхозник” газетэдэ литературна худэлмэрилэгшээр, удааны Хорин аймагай “Красная заря”, үүлээр “Удинская новь”, газетэнүүдэй бэшэгэй таагыг даагшар ажалаа һэн. 1962 ондо СССР-эй Журналистуудай холбооний гэшүүн болобо. Бэлгитэй бэрхэ журналисти эдэ аймагуудай колхоз, совхозуудай ажалаа, маша хүнүүд тухай, промышленнаа үйлэбэрийн

түрүү худэлмэрийшд тухай зураглалнуудые, очеркнуудые бэшэдэг байгаа. Сугаа спортсменууд тухай уран хурса, удаа түгэлдэр олон материалнууд гуурбан доноороонь мундэлжэ, түүхын хуудаанууд болонхой.

Буряад ороной Журналистикуудай холбооной түрүүлэгшын зууршалгаар Николай Батомункуевич Галданов 1969 ондо булга халуугаар баян Баргажанай аймаг эльгээгдэжэ, “Баргузинская правда” газетэдэ 22 жэлэй туршидаа харюусалгатаа секретаряа, редакторай орлогшоор худэлжэ, аймагай хүдөө ажахые хүгжээлгээ, экономико болон соёлый дэбжэлтэдэхэе хубитаяа оруулсан габьятай. Тус аймагай Баян-Голой Карл Марксын нэрэмжээ колхозноо Социалист Ажалай 5 Герой урган гаражаа, түрэл республикаая орон дотооро алдаршуулаа һэмийн. Түрүү ажалшадай иимэхэе ажамжтадаа журналисти Галданов мун лэ үүргэйтэй юм. Ушарын гэбл, Николай Батомункуевич 1957 ондо “Баян-Голой солотон” гэжэ 2-дохи номоо бэшэжэ, алдартай малшадай нэрын мунхэлэв бэлэй.

Николай Галданов дундаа зэрэгнүү бэйтэй, сайбар сароун шарайтай, үндэр духатай, хурса нонор, бодлойтой харасатай, угзээ шүүжэх хэлдэг хүн юм.

Гүнзэгти эрдэм мэдэсэйтэй, бэлг шадабаритай, энэрхы сэдхэлтэй хутэлбэрилэгшээ Буряадай багшанайа институт, Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргээн олон залуу хүбүүд, басагадые журналистины мэргэжэлээ

Али бүхын конкурснуудаа Н.Б.Галданов онсо шалгаржа, 1984 ондо Буряадай Журналистикуудай холбоонай Ярослав Гашагай нэрэмжээ шангай лауреат болоо һэн. Спорт, тамир хүгжэхээ, соёл болбоорад бадаруулхаа талаар алдар солотой байнааныгаа түлөө Николай Батомункуевич 1987 ондо “Буряад Республикин физический культурын габьяатаа худэлмэрилэгшэ”, 1992 ондо “России Федерациин соёлый габьяатаа худэлмэрилэгшэ” гэхэн хүндэтэй нэрээ зэрэгнүүдэхэе хүртэхэн байгаа. “Агуу Илалтын 50 жэлэй ой” гэхэн республикин конкурс-фестивалиин лауреат болохон алдартай.

Буряадай журналистикин ветеран Н.Б.Галданов 5 номоийн автор юм. Дээрэ дурсагданаа номоо гадна, “Шахматын Бурятия” (1976), бүххын хүсэ шадлаа, альяс эрмэлэлээ хамтын хэрэгтэй зориулсан худээгэй

ажалшад тухай “Нажар сагай дуун” (2000), эрэшүүлэй дундаа шатараар дэлхэнин чемпионууд тухай “Арбан гурбан абарга” (2001), дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдэхэе тоonto нюотагайнгаа үбгээд, хүгшэд, эхэнрүүдэх болон үхийнүүдэй яжаа туйлаажаа гаран тухай “Дүрбэн балта” (2004) нохууд соогоо нонихолтойгоор, үндэхэн баримтатайгаар хөөрхэн байна. “Түүхэдээ шалгалта хэдэггүй” гэхэн зургаадахи номоо ахаа нүхэрнай дүүргэнтэжэ байна. Орос гүрэнэй мунөөнэй байдал тухай, оронийнго хутэлбэрилэгшэдэй алдуу эндуунууд тухай автор энэ ном соогоо хөөрхэн.

Нийгээдэгээр хүбүүхэн бага балшар наанчлаа шатараадаа дурлажаа, бүххын сүлөө сагаа энээндээ зориулсан юм. Тийгэж Николай Галданов худээгэй шатаршадай дундаанаа республикин арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хоёр удаа чемпион болохон, Буряад ороной түрүү нуури эзэлхүүн тлөө мүрүсөөнүүдэхэе нэгэнтэ бэшэ шангай нууриундтаа гаран тухай юм. Ородой шатараай нууриунд тухай гаран тухай түрүү нууриундтаа гаран тухай юм. Тийгэж Николай Галданов худээгэй шатаршадай дундаанаа республикин арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хоёр удаа чемпион болохон, Буряад ороной түрүү нуури эзэлхүүн тлөө мүрүсөөнүүдэхэе нэгэнтэ бэшэ шангай нууриундтаа гаран тухай юм. Тийгэж Николай Галданов худээгэй шатаршадай дундаанаа республикин арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хоёр удаа чемпион болохон, Буряад ороной түрүү нуури эзэлхүүн тлөө мүрүсөөнүүдэхэе нэгэнтэ бэшэ шангай нууриундтаа гаран тухай юм. Тийгэж Николай Галданов худээгэй шатаршадай дундаанаа республикин арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хоёр удаа чемпион болохон, Буряад ороной түрүү нуури эзэлхүүн тлөө мүрүсөөнүүдэхэе нэгэнтэ бэшэ шангай нууриундтаа гаран тухай юм. Тийгэж Николай Галданов худээгэй шатаршадай дундаанаа республикин арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хоёр удаа чемпион болохон, Буряад ороной түрүү нуури эзэлхүүн тлөө мүрүсөөнүүдэхэе нэгэнтэ бэшэ шангай нууриундтаа гаран тухай юм. Тийгэж Николай Галданов худээгэй шатаршадай дундаанаа республикин арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хоёр удаа чемпион болохон, Буряад о

Российн габьяата артистка Светлана БУНЕЕВАГАЙ ойн баярта

РОССИИН ЭРХИМ БАСАГАН БОЛОЖО ТОДОРОО

ЭГЭЭЛ ТҮРҮҮШҮН ЗҮЖЭГ

Хүүхэлдэйн театртай буряад бүлэгтэ шэлэгдэхэн артистнарай соёл гэгээрэлэй училиши дүүргэж байха үедэнь Светлана ород бүлэгэй "Холодное сердце" гэхэн зүжэгтэ модоор дархалжан томо гэгшын хүүхэлдэй буряад, татагдаан хүшэгтын саана хоргодон наадаа бэлэй. Хүүхэлдэйн хүндэ гээшэнь, гаршье шалаа, хүзүү һээрын таталдажа, нюрганинишье үбдэжэ эхилээ. Тээд хүүхэлдэйгээ нарюу болгохо ёногүй. Эсээд, холойгошье нулдуулха аргагүй. Эсээб гэжэ багахан харагшадтаа мэдүүлжэ болохогүй. Наадахал хэрэгтэй. Энэ зүжэгтэ хабаадаха үедөө Света басаган оло дахин буруу мэргжэл шэлээ хаб даа, хүүхэлдэйн театрт артист болоjo шадахагүй хаб даа гэжэ ехэтэ бодомжоло бэлэй. Эндэ ехэ хүсэ шадалтай, элүүр энхэ бэе маhabад хэрэгтэй. Тээд зориондоо хүрэдэг, эрид авари зантайл байхандадаа тэсээ.

ХҮҮХЭЛДЭЙН ТЕАТРАЙ АРТИСТЫН ОНСО ИЛГАА

Ямаршье жанрай артист хадаа заабол харагшадай наихашаанан анхаралда хүртэхэ, талаан бэлиг шадабарияа тэмдэглүүлхэ, мэдүүлхэ дуратай байдаг. Энэ талаар хүүхэлдэйн театрт артистнаар гарзданхай гэбэл, алдуугүй. Театрта Байр Галсанов гэжэ бэлигтэй артист морин болоjo наададаг һэн. Морин гээшье дүрбэн хүлөөр дүнгэжэ наадаха, энэ баал шухала, репертуарна саарлан дээрэ юун гэжэ бэшэхб, "мориной хойт хүлнүүд болооб гэжэ бэшэхэм гү" гэжэ тэрэ шоглодог бэлэй. Ондоо театрта орходоо, хүүхэлдэйн зүжэгтэ бүхы рольнууд шухала, мондон гү, түгсүүл гү, хоолойго ондоо болгожо аблалха, эдэ бүгэдье шадаха. Мүн ганса өөрынгөө роль наададад дүүрэх бэшэ, суг хабадажа байхан артистнарта тува болоjo үгэхэг гэхэн гол үйлэ байдаг. Энээн тухай залуу артистнарта тон түрүүн ойлгуулдаг юм.

- Театртамныай Российской габьяата артист Виктор Ральчук 40 гаран жэлэй туршада наадад, һүүлдэйн ганса нэрэн мэдээжэ, нюурыен хэншие танидаггүй һэн. һүүлэй үедэ хүүхэлдэйн зүжэгүүдэй онол арга шэнэлэгдэн, элдэб һонин арга хэрэглэдэг болоо. Найрууллагшад зарим ушарты артистын бэеэрэх хабаадалгатай байдаг гү, али зүжэгэй удаа заацаад гаража, харагшадтаа нэрээ нэрлүүлэн, дохигты гэдэг, - гэжэ Светлана Жамбалдоржиевна хөөрэбэ.

ҺАЙН, МУУ РОЛЬНУУД БУЛТАЛ АДЛИХАНААР ҺАНАГДАДАГ

Хүүхэлдэйн театр мунөөнэй байшандаа 1987 ондоо байрлажа эхилэн. Харин тэрэнэй урдаа тээ Пушкинай гудамжаар театрт захиргаанай байраа соо репетици эмхидхээд лэ, худөө нютагуудаар гастрольдо гарадаг байхан. Илангаяа буряадуудай ажануудаг газаараар жэлэй 9 нараа соо кон-

церт наадаяа дэлгэжэл ябадаг һэн. Үдэртөө үхибүүдтэ, үдэшэндөө томошууда хабаатай концерт наадаяа дэлгэдэг байгаа. Буряад бүлэгэй артистнаар дуу хүгжмэдэ абыаастай зон сүгларжа, бүрин концертнэ программа зохёогдоо һэн. Ганса дуу дуулаха бэшэ, шог ётго зугаа наадан дэлгэдэдэг байгаа. Тийгэж Светлана Бунеевагай хоёрдохи бэлиг шадабари тодороо бэлэй.

ДУУША БЭЛИГ ХААНАҺАА ЭХИТЭЙ?

Бага байхадаа, хүгжмэй нүргуули дүүргэхэн Светлана шадамар бэрхээр дуу дуулаха, ното уншадаг бэлэй. Цырен-Дулма Дондоковагай зохёонон "Үншэн сагаан ботогон" гэхэн зүжэгэй премьеэрэ (режиссёр Татьяна Бадагаева) Хотын пионернуудэй байшандаа болоо һэн. Эхээз алдажа уншрэн сагаахан ботогоной рольдо Милена Урбазаева наадаа. Харин Светлана Бунеева Эхэ газарий рольдо наадажа, "Үншэн сагаан ботогон" гэжэ дуу харагшадай уяртар дуулаа бэлэй. Тийгэж Света хүгжмэй дуундаа абыаастай байханаа тонуулаа. 1990 ондо "Дунгар" гэхэн этно-шоу бии болгодоо, ганса эстраднаа бэшэ,

харин драматическа дуушан хэрэгтэй байхадань, Светлана Бунееваа урихан юм. Энээндээ эхилжэ, бэлигтэй эстрадна дуушанай харгы тодорхон түүхэтэй.

ТҮРЭЛ ТЕАТРАЙН АМЖАЛТА

"Ульгэр" гэхэн рееспубликин хүүхэлдэйн театрт туйлаанамжалтанууд тухай оло дахин бэшэгдэхэн юм. Светланын тэмдэглэхээр, театрт ганса худөө нютагуудаар гастрольдо ябас бэшэ, Шэтий, Эрхүүгэй можо, Хабаровск, Алас-Дурна, Магаданай болон Москвагай областнуудта зүжэг наадаяа дэлгэхэн юм. Харин һүүлэй жэлнүүдэте театрт хари гүрэнүүдээр гастрольдо гаража, элдэб уласхорондын болон Rossi гүрэн доторхи конкурснуудта хабаададаг. Тээд бүгэдье гэршэлхэн тэмдэг гэхэдэ, теат-

ар, Улаан-Үдэ хотын 3-дахи гимназин буряад хэлэнэй багша Б-Х. Пурбуеватай суг хамта хотын нүргуулинуудай нүргшадай хабаадалгатай зүжэгүүдые буряад хэлэн дээрэ табоулжа, конкурс эмхидхээ. Удаадахи харалганаа хүдөөгэй нүргуулиин үхибүүд хабаадаха юм.

"ҺАНААМГАЙ СЭНГЭ" ГЭНЭН ЗҮЖЭГЭЙ ПРЕМЬЕРЭ БОЛОХОНЬ

Энэл "Буряад хэлэнэй хэшээлнүүд" гэхэн программын шугамаар байгша оной ноябрь нараа соо "Һанаамгай Сэнгэ" гэхэн зүжэг табигдахаяа бэлэгдэжэ байна. Филипп Балдаевай «Сэсэн Энхэ» гэжэ онтохондо үндэхэлэн, зүжэг найруулагдаа. Энэ зүжэгтэ Светлана Жамбалдоржиевна зүрхэлжэ, өөрөө шүлэгүүдые зохёогоо. Тэдээндэнь хүгжмэшэн Лариса Санжиева хүгжэм бэшээ. Светлана Бунеевагай үшөө нэгэ мэдэгдэгүй бэлиг шадабари эндэ тодорбо. Хайратыа эжны залуу ябахадаа, шүлэг бэшэдэг байхан. Энэ шадабари Светланын досоо ходол байжа, өөрынгөө ерэхэ сагье хулеэгээ бэшэ гү? Үшөө нэгэ һонин юумэн гэхэдэ, Буряадай мэдээжэ уран шүлэгшэн Гунга Чимитов Светланада хэдэн шүлэгүүдые асардаа: "Үгэнь Гунга Чимитовэй, хүгжмэшэн Светлана Бунеевагай" гэжэ тэмдэглээ. Мүнөө Светлана Жамбалдоржиевна тэрээн тухай наадаа барин шоглоно. Харин бү мэдэе, дундаршагүй булаг мэтэ бэлигтэй хүн алишье талаар бэлигтэй байдаг гэлэдэг. һаяын сагта хүгжмэшэн досооно мүнделэн гаражашье магад, хулеэн байяа.

БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ ХЭШЭЭЛНҮҮД

Зарим худөө нютагуудта буряад хэлэн дээрэ табигдаан зүжэг үхибүүдэй ойлгодоггүй байхадань, зүжэгтөө ород буряад үгэнүүдые холижо байжа наададаг болоо һэн. Тэрэ үедэ Светлана Бунеева ягаад буряад хэлэндэ үхибүүдые нүргхаб гэжэ һанаатаа болодог байгаа. Театрт, хүүхэлдэйнүүдэй хүсөөр буряад хэлэндэ үхибүүдые нүргхаб зорилготой онсо программа зохёонон юм. Оскар Уайлдтын хэлэхэн: "Искусствын зорилго: сэнгүүлэн нүргхаб" гэхэн сэсэн үгэ баримталан эх ажалаа ябуулаа бшуу. Тийгэж 4-5 жэлэй туршада "Ульгэр" театрт буряад хэлэндэ, ёх заншалда хабаатай зүжэг нааданууд табигдажа эхилээ. Сагаалганаудай үедэ болон үхибүүдэй зүнай амаралтын үедэ лагерьта амарлан үхибүүдэ буряад хэлэнэй хэшээлнүүд зүжэглэмэл үльгэр онтохоной хүсөөр шудалагдаг. Мүн эхе проектийн шугама-

РОССИИН ЭРХИМҮҮДЭЙ ЗЭРГЭДЭ ТАБИГДАА

Российн габьяата артистка, Буряадай арадай артистка Светлана Бунеева тухай үшөө олон һонин һонин, дуунашагүй үйлэ хэрэгүүдые хөөрэжэл байхаар. Тээд мүнөө үсөөхэн зондо мэдээжэ нэгэ нэгэ һонинийн үншагшадтаа дуулгагаа. Энэ һаяхан "Ульгэр" театрт ахамад найруулагша, уран һайхание даагшаа Эрдэни Жалцанов болон Светлана Бунеева хоёрой нэрэ «Лучшие сыны и дочери России» гэхэн энциклопедидэ оруулагдаад, 2013 ондо хэблэгдэхэй. Энэй хадаа одоол Светлана Бунеевагай баян дэлгэр байгаалийн бэлэглэхэн, бурханай үршөөхэн, түрэлхидэйн дамжуулжан талаан бэлигыен, онсо шадабарииен ёхотовийл гэршэлнэ ха юм.

Цыргма САМПИЛОВА.
Светлана Бунеевагай гэр бүлийн архивийн зурагууд абаа.

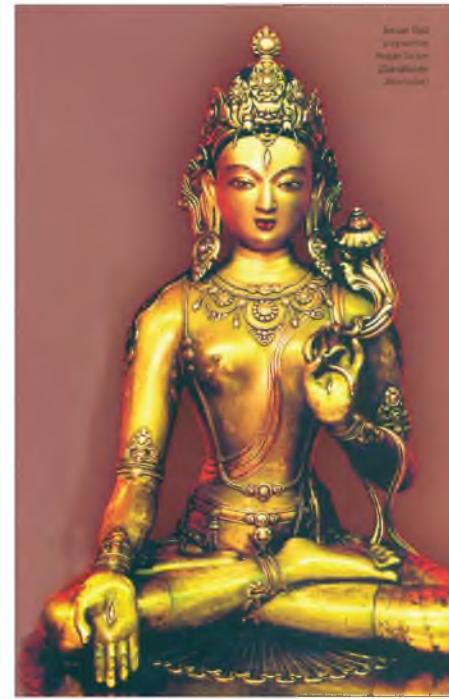
ШЭНЭ ЗУЖЭГҮҮД МАНДАХА БОЛТОГОЙ

СССР-ийн арадай артист Гомбо Цыдынжаповай нэрэмжэтийн Буряадай гүрэнэй опера болон баледэй театр соо ноябрин 3-да үнүүнэй узэгдөөгүй ушар болобо.

Мүнөөдэр манай театраа урилгагар худэлхээс ерээн Морихиро Ивата "Мандалга" ("Восхождение") гэжэ нэртэй концерт харууллаа. Нэгэшье сүлөө нуури угы, хореографическая училищинын нурагшад амфитеатрай гэшхүүр дээгүүр нуугаад хараба. Морихиро Ивата Москвагай Большой театраа 17 жэлэй туршада гол хатарсан байгаад, мүнөө манай театраа худэлхээс ерэбэ гэхэн мэдээслэлыг театраа дуратайшул баяртайгаар хүлээн аваа юм. Морихиро

Ивата мэдээжээ зүжэгүүдийн хэдэн хэхэг харуулхадань, харагшад халуун альга ташалгаар дэмжбээ. Нээрэшье, бэлгитгэй артистын хатар тусгаар ондоохон охонд харагдана. Залуу нүргэг артистнууд, анхандаа театраа худэлнээн мэдээжэх хүнүүд, училищинын нурагшад антрактын уедэ Морихиро Ивата тухай, тэрэнэй хатарай арга маяг, шадабары тухай нанамжаяа хубалдажа, хүхүүтэйнүүд, баяртайнууд байхадань, нюдэндэ уринаар харагдаба. Шэнэ балетмейстертэй болоод, опера болон баледэй театрний шэнэ зүжэгүүдээр, шэнэ нэрэнүүдээр харагшадыг баярлуулж байхаа бээз гэхэн найдал сэдьхэлдэ түрэнэ.

Намжилма
БАЛЬЖИНМАЕВА.

ТУБЭДЭЙ ҮЗЭСХЭЛЭН - КИЕВТЭ

Украинын нийслэл Киев хотодо Украинаын Байсан соо "Тубэдэй баялаг" гэхэн үзэмжэ ноябрин 1-дэ нээгдэбэ.

Харагшадай урдаа 300 гаран экспонадууд табигдаа: хүрэл ба модоор дархалагдахан Будда бурханай, Милаярын хүрэгүүд, танканууд, фото-зурагууд, хүгжмэй зэмсэгүүд, түбэдүүдэй үндэхэн хубсаан, бурханай номууд болон бусад.

"Живая традиция" гэжэ жасын түрүүлэгшэ Александр Рыбинэй хэлэхээр, Будда бурханай намтар, тэрэнэй нургал, Тубэдэй соёл тухай үзэмжэ Киев хотын зоной нонирхол татаба.

Людмила ЦЫРЕНЖАПОВА.

Гэрэлтэ дурасхаал

АША ГАБЬЯАНЬ АРГАГҮЙ ЕХЭ

Буряадай арадай уран зохёолшо, редактор, журналист
Сергей ЦЫРЕНДОРЖИЕВАЙ 75 жэлэй үдэшэхөө тэмдэглэлнүүд

Буряад хэлэнэй үдэрнүүдэй үедэ Ундэхэн номой сангай шэнэ байшангай конференц-зал соо "Байгаль" журналай бэлгитгэй редактор, "Яруунын үнэндэ", "Буряадай залуушуулда", "Буряад үнэндэ" амжлалтатай анхан ажаллаан бэрхэ журналист, нийтийн эдэбхитэн байсан Россиин болон Буряад Республикин соёлой габьяатаа худэлмэрилэгшэ, республикингаа Гүрэнэй шангай лауреат, Ю.Гагаринай нэрэмжэтийн алтан медальдаа, "Литературная Россия" газетын лауреат Сергей Сультимович Цырендоржиевай түрэхөөр 75 жэлдэ зориулагдахан "Уран зохёолшын үндэр бэлиг" ("Величие таланта писателя") гэхэн үдэшэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ, олонийнтийн, уран бэлигтэнэй, Ярууна нютагаархидай, түрэлхидэйн халуун анхарал, нонирхол татаан байна.

"Бухы Россисдаа, харийн оронуудтаа талаан бэлигээрээ мэдээжэ болонон уран зохёолшын номууд Улаан-Үдэдэ, Москвада, Монголдо хэблэгдээ, космонавтнуудые, БАМ барилгыгэ дэмжээн "Байгалаай" редакци, тийн толгойлогшонь, бухы дэлхийгээр суурханай журналай бэрхэ редакторын Ю.Гагаринай нэрэмжэтийн алтан медальдаа, "Литературна Россиян" шанда, республикингаа Гүрэнэй шанда хүртэхэл ёоороо хүртөө... Дурасхаалын хэзээдэшье мүнхэ байхаа" гэжэ амаршалын үгэнүүд соогоо республикин соёлой министрэй орлогдоо С.А.Доржинин тэмдэглээ.

Буряадийн алдар солото хүбүүдэй нэгэн байсан С.С.Цырендоржиев үндэр сэдьхэлтэй, хүн шанаараараа һайн, гэр бүлэдээ энэрхы, бэрхэ хүн, бэлгитгэй журналист байгаа... Уран зохёолоо, "Байгаль" журнаалаа дээрэ үргэжэ ябайсан габьяатай" гэхэн үгэнүүдээр ажал хэрэгтэн үндэр сэгнэлтэ үгэнэн Буряадай Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ, арадай поэт М.Р.Чойбонов онсолжаа, баян намтартайн танилсуулба. БГУ-гай НГИ-гэй буряад литературын кафедры даагаша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Л.Ц.Халхарова зохёохы ажалтайн эндэ сугларагшадыг танилсуулсан байна. Монголой Уран зохёолшодой, журналистикудай зүгнээ халуун амаршалга Монголой "Үнэн" газетын корреспондент, бэлгитгэй поэт, "Алтаргана-2012" найндэрэй лауреат Болдын

Литературна үдэшын үедэ

Улаан-Үдийн "Алтан загаан" сэсрлигэй хүүгэд хабаадана

Батхуу халуун амаршалга хүргэбэ. Үльдэрэгын нютаг зоной зүгнээ ажайхын түрүүлэгшэ Д.Ц. Галсанов, олон жэлэдэ "Байгаль" журналай хароусалгатага секретарь байсан, мэдээжэ уран зохёолшо Г.-Д.Дамбаев, Иисэнгын зүгнээ М.Д.Нимбуев гэгшэд багаанаа ажалша сэдьхэлтэй,

ехэ бэлиг талаантай уран зохёолшо байныень тэмдэглээ.

"Баян буряад, ород хэлээтэй уран зохёолшын туужанууд, рассказууд хадаа Хоца Намсараевын зохёохы онол аргануудые үргэлжлүүлхэн болоно. Гүрэнэй, коммунист үзэл бодолнуудые баримталсан С.С.Цырендоржиев

засагтаа эсргүүсэхэн диссидент байгаагүй. Ямаршие сагта сэхэ сэбэр шэглэлтэй хүн байгаа. Нэгэтэ Москвада, Горбачевой үедэ замбууралдахан зарим зониин занан болюулсан суута Сергей Михалков иигэхэ хэлээ һэн: "Шагнагты булта Сергей Сультимовичы. Энэ хүмнай яажа ажануужа байсан республикингаа хүн зон тухайгаа хөөрэнэ". Тиихэдэл би шагнахадаа, ямар бэрхээр ордоор хөөрэнэ гээшб гэжэ баясажа байгаа һэм...", гэхэ нүхэсэдэг байсан бэлгитгэй уран зохёолшо Владимир Митыпов ехэ зохицоор хөөрөө һэн.

Иисэнгын захирагаанай дарга Ж.Ц.Будаев үгэ хэлэхэдээ, нютагаа ходол эрьеедэг, уулзалгануудые саг үргэлж үнгэрэгдэг байсан Серго ахатанайнгаа номые үшөө гаргахын дүүнэртэн, нютагаархиндан захиба. Мэдээжэ болонон Яруунахаа гарбалтай Владимир Гармаевай түрүүшын зохёолнуудые "Байгалаа" хэблэхэн С.С.Цырендоржиев ехэ тунаалаа, зохёохы харгын нээгээ.

"Намайе ехэ дэмжээ, гонорай мунгэ эльгээгэ..." гэжэ һөөл хүхүүтэйгээр хөөрэнэ Владимир Балдановичийн эндэ сугларагшад халуунаар альга ташан үдэшэбэ.

Журналистикин ветеран Б-М.Ж. Жигжитов, Улаан-Үдийн З-дахи гимназийн буряад хэлэнэй багша Б-Х.Б.Пурбуева, мэдээжэ поэт А.Д.Бадаевай хани нүхэр Ц.О.Бадаева, "Ярууна" газетын редактор М.Ц. Хамнаева, мэдээжэ врач А.А.Донирова, бусад бэлгитгэй уран зохёолшын найханаар дурсаа. Бэрхэ дуушад Лидия Галсанова, Светлана Бунаева, "Аларь" гэхэн фольклорно ансамбль, залуу дуушан Булат Будажанаев дууцуудые бэлэглэбэ. Арадтаа аша габьяатай байсан суута уран зохёолшын нэрье хубуунинь - Сахалинда мэдээжэ журналист Петр Сергеевич, врач басаганийн Арюна Сергеевна, бэлгитгэй уран зурааша-гобелен бүтээгшэ Алима Сергеевна нэрлүүлжэ, дээрэ үргэжэ ябана. Суг худэлхэн наанайн нүхэр урагшаа һанаатай, урма зоригтой ябана - Ярууна тоонтоой Янжима Петровна тухай эндэ сугларагшад найхан үгэнүүдье хэлээ. Буряад арадаа, "Байгаль" журнаалаа, түрэл хэлээ бухы дэлхийгээр суурхуулсан арадай уран зохёолшо Сергеий Сультимович Цырендоржиевай аша габьяа, нэрэ солонь хүн зоной сэдьхэлдэ мүнхэ байхаа.

Бэлигма ОРБОДОЕВА,
Намжилма БАЛЬЖИНМАЕВАГАЙ
фото.

“Буряад үнэндэ” хэблэгдэхэнэй һүүлээр

ҮЛЬДЭРГЭНӨӨ ЭХИТЭЙ

Манай найхан нютагуудай нэгэн Яруунын аймагай Ульдэргэ болодог. Үргэн ехэ ажаламни намтар үлзы найхан Ульдэргэхөө эхитэй гээд, омогорхон һанажа ябадаг хум.

1955 ондо, 19 нахатайдаа, Улаан-Үдэдэ 18-дахи буряад дунда нургуулиин 11-дэхи багшын клас дүүргээд, математикин багшаар Ульдэргын нургуулида Гэгээрэлэй министерствын шэглэлээр ерээ һэм.

Август нарын 15-да жороо тэргэ морёор Амгаланта нютагхаа хургуулжэ, Ульдэргэ ерээ бэлэйб. Директорын даб дээр үгы байжа, бага хулеэбди.

Зүүн Ульдэргын тэг дунда, нургуулихаа урагшаа нэгтала байгаа. Уданьшегүй сэсэг ногоогоор бүрхэхэн тэрэ тала дээгүүр гараад, нургуули тээшэ ерэж ябанан хүннине обёрбобди. Тэрмийн дүтэлжэ ерэхдээ, салигар бэетэй, дүшөөд нанай, энэхүүлнэн урин шарайтай нургуулиин директор Цокто Номтоевич Номтоев гэжэ ойлгободи.

Ушараа хэлэжэ, зууршалжан саархаяа барюулхадам, тэрэниие бодолгото болон уншаад, хэлээ бэлэй: “Манай нургуули долоон жэлэй байхан аад, мүнөө жэл арбан жэлэй дунда нургуули болообо, олон предметник багшнуудые захиамнай, мүнөө ерэжэ эхилбэл даа”, - гээд, намдуухан зохид үгэнүүдээр угтажа абаа гээшэ һэн. Үшөөл үхижүүн намда директорэй имэ үгэнүүдье шагнахада, баясамаар байгаа бэлэй. Тигээд Цокто Номтоевич нэмэжэ хэлээ һэн: “Таанад мүнөө гэртээ бусагты, абраад хонод, Нархатада заншалта августын конференци эхилхэ, тэндэ ерээрэйтгы”, - гээд та-бяа һэн.

Һүүлдэнь нургуулишье эхилхэ боложо, завуч байхан Доржи Цыбикович Пунцуров хэшээлэй расписани үгөө бэлэй. Табадахи классууда - арифметикэ, 6-7 классууда физикэ ба черчензи зааха болоод, түрүшын хэшээлнүүдтээ бэлэхдэхэл хээ бэлэйб.

Өөртөө ба нурагшадтаа тон ехэ эрилтэйгээр ажалаа эхилэб. 6-7-дохи классууда намнаа 2-3 дүү гү, али заримдаа сасуутаншье дайралдадаг һэн.

Тэдэнэй зариманда дай-ней һүүлэй хүшэр хүндэ үедэ нургуулихаа гээгдэнгүй ябаха аргашье байгаагүй. Намайе 5-дахи классий хүтэлбэрилэгшэ болгобо. Тэдэ үхижүүдтээ яхалал зохид холбоо харилсаатай хүдэлөө һэм гэжэ һанагшаб.

Амаралтын үдэр Обо-отынгоо үндэрхөө санаар нолжорхобди, дулаан сагай тогтоходо, дүтн ой хадаар ябажа, тэрэнги түүжэ ерээд, экзамендаа классаа гоёхобди. Яхалал оролдосотой бэрхэ үхижүүд һэн, мүнөөшье, аяар 47 жэлэй үнгэржэ байхан үедэ, олониине нэрээрн һанадагби. Эрхим нурагшад болодог Сэсэгма Цыжипова, Дарима Цыденжапова, Цырен-Ханда Дашиева (һүүлдэнь олондо мэдээжэ радио диктор), Бутидма Цыдендамбаева, Энгельсина Сультимова болон бусад.

Долоодохи классста Булат Жанчипов (манай нагасанай угай, мэдээжэ уран зохё-олшо), эрхим нурадаг Лудан Тушинов, Полина Эрдыннеева, Мэлс Сультимов, Бадмада Ханда Шадапова байгаа гээд һанагдана.

Наймадахи, юнэдэхий классуудта заагаашгүй хаа, зарим һубэлгэн бэрхэ нурагшадыень һанадагби.

Юнэдэхий классста Аюр Раднаев (һүүлдэнь медицинын эрдэмий кандидат), Еши Мункуев магтаалт нурадаг һэн. Классийн хүтэлбэрилэгшэ Валентина Михайлова Со-колова (математик), Горький хотын багшанарай институт улаан дипломтойгоор дүүргэжэ ерэхэн залуу багша, Аюр Раднаев Еши Мункуев хоёрой оролдосотой бэрхээр нурадаг тухайн намда хэлээдэг һэн. Тэдэ хоёр минии нагасанай талын хүбүүд болодог байгаа.

Тэрэ үеийн нурагшадны үнинэй ажалаи ветера-нууд болонхой. Оюутад болонон хүбүүд, басагадыень нургахаа саг нэгэтэ бэшэ дайралдана.

Тэрэ тоодо Д.Цыденжаповагай, П.Эрдыннеевагай, Л.Тушиновай хүбүүд, басагад эхэ эсэгзээ нажаанаан, амжалтатайгаар Буряадай гүрэнэй университетэй физико-техническэ факультет дүүргээ һэн.

Намтай сугтаа олон залуу багшанар, Курск, Горький, Тверь, Тамбов хотонууднаа 1955 оной намар ерэжэ, амжалтатай ажаллаанаан. Тэ-

дэнэй тоодо Л.Ф.Шишкова (географи), Н.С.Пономарева (ород хэлэн), З.И.Мягкова (математика), В.М.Соколова (математика), А.С.Алимпиева (физкультура) г.м.

Олон жэлдэ хүдэлжэ бай-хан, ехэ дүй дүршэлтэй баг-шанар байхан, тэрэ тоодо Д.Д.Дондокова, М.З.Янгутова, М.В.Тарнуева болон бусад.

нургуулиимний директор Цокто Номтоевич Номтоев, һүүлдэнь Социалис Ажалай Герой болонон, ёнотойл дээдэ гарай ударидаагаа байгаал даа. Найхан гоё үгэнүүдье үлхэн, яаралгүй, тубшэн зохицоор хэлэжэ байхадань, хүнэй зүрхэ сэдьхэлдэ оржо, хадуугдан байха. Ажалай ба дайнай баатар, үргэн сэдьхэлтэй, гүнзэгэе бодолтой Ц.Н.Номтоевы бүхүү турэлх, нурагшад, багшнаар хүндэлэн һабаг байгаа.

Саашадаа Улаан-Үдэ, Эрхүү хотонуудай нургуулинуудта хүдэлгэдээ. Эрдэмээ, дүй дүршэлэл дээшэлүүлхүү тута Челябинск, Москва хотонууд-тасье нурагдаа.

Дүшэ гаран жэлдэ дээдэ нургуулиин багшар (ВСТИ, БГУ) хүдэлхэнэй үрэ дүнгээр һаяхан Россиин Федерациин шагналда хүртээд, аж-лайнгаа намтарые эрьоулэн харахадаа, тэрэнэймни эхин һуури болонон Ульдэргын нургуулии дулааханаар һанагдана.

Тиихэдэ Ульдэргын нургуулиин түүхэ ба хүгжлэл тухайдаа, газетэ соогуур бэшгэдэжэл байна. Түүхэ, хүгжлэл тэгэшэ олон зоной ажалаи ашаар хэгдэжэ байдаг гээшэ. Түүхэн хуудаануудта алдуу гаргажа болохогүй, энэ харюусалгатай хэрэгвэе тон ехэ эрилтэйгээр сахиха шухалдаа.

Нютагай нургуулиин түүхэ тухайдаа 1991 ондо гаранаан “Үлзы найхан Ульдэргэ” гэжэ ном соо (редакторын Ц.-Х.Р.Дарийбазарова) бэшгэдэнхэнэй, энээнхээ үндэхэлэн 2011 ондо гаранаан “Мүнгэн сэргэм Ульдэргэ” гэжэ ном соо энэ түүхэе дурдахадаа, алдуу гаргажа. Саашадаа “Ульдэргын сэхээтэн” гэхэн Долсон Галсановагай статья соо (октябрин 18-най “Буряад үнэн”) энэл алдуунь дабтагдаа.

“Үлзы найхан Ульдэргэ” гэжэ номой 32-дохи нюура, хоёрдохи абзацтань холоноо ерэхэн багшанартай сүт хүдэлхэн залуу багшанарые нэрлэхэдээ, тон зүб иигэжэ бэшэнхэн: П.С.Туговикова, Ц.Ц.Цыренжапова, К.Б.Цыбенова, Д.Д.Дондокова.

Д.Д.Дондоков Россиин Федерациин үндэр шагнал абана

Ульдэргын нургуулиин колектив ерэхэн залуу багшанартаяа. 1956 он.

(Д.Д.Дондоков 1-дэх зэрэгээ, баруун гарнаа хоёрдохи.)

нова, Д.Д.Дондоков...

Харин “Мүнгэн сэргэм Ульдэргэ” гэжэ номой 225-дахи нюурай һүүлшын абзац соо энэл хэхэг алдуутайгаар оруулагданхай: П.С. Туговикова, Ц.Ц.Цыренжапова, К.Б. Цыбенова, Д.Д.Дондокова.

Манай нагасанай уг гар-балын Ульдэргэ нютагхаа. Олон тоото Сагаантанай уг манай нагасатан болодог.

Минии эжы Галсанай Фе-дорын үбгэн баабай Тайгын Дүүдэй гэдэг Ульдэргэхэн Сагаанай Сэбжэд гэжэ басагые наанай нүхэр болгож болаан түүхтэй.

Найхан гүрэн түрын хэрэг бүтээдэг байхан. Тэрэ үедэ машина байгаагүй.

Ульдэргынгээ Ямпил гулбаае шэрэдэг байханаа хөөрэдэг һэн ха. Хоюулан нэгэ нютагай, нахаараашье тухай тута харгыдаа гулбаагай “тургэн яба” – гэжэ зонхи хоёо наанадань, мүнөөгээ үтгэнгүй, шангаханаар харюу хэлээд һабаг байгааг һэм гээд, хүхин зугаалдаг байнаа өнөөгэшэ бэлэй.

Ульдэргэ нютагай түүхэн тон баян. Саашадаа ажала худэлмэриэз, эрдэм бэлигээ, урданайнгаа буряадай найхан ён гуримые амжлатаай хүгжөөжэ һабагань болтогий!

Дамба ДОНДОКОВ,
России Федерациин дээдэ нургуулиин габь-яата худэлмэрилэгшэ, 1955-1956 онуудта Ульдэргын нургуулиин математикин ба физикин багша.

Ц.Н.Номтоев (баруун гарнаа хоёрдохи) республикин хутэлбэрилэгшэдэй дундаа. 1982 он.

РАСКОПКИ НА СУДЬБОНОСНОЙ ГОРЕ!

АРИГ УС

- 07.00, 08.30, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". (16+) ПОГОДА
07.30 УТРЕННЕЕ ШОУ "ТЭЦ-3"
09.00, 19.10 "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗ-ВЛЕЧЕНИЙ"
09.05 Т/С "ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ"
09.30 М/С "ОХОТНИКИ ЗА МОНСТРАМИ" (12+)
09.55 М/С "ОЗОРНЫЕ АНИМАШКИ"
10.25 М/С "ПЛАНЕТА ШИНА" (12+)
10.50 Т/С "ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА"
11.10 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА"
11.40 Х/Ф "АГЕНТ ПО КЛИЧКЕ СПОТ"
13.30 Т/С "УНИВЕР" (16+)
14.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". "МИРОВЫЕ НОВОСТИ" (16+)
14.20 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
14.30 "ДОМ-2. LIVE" (16+)
16.30, 20.30 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
17.30 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
18.30, 20.00 Т/С "УНИВЕР. НОВАЯ ОБЩАГА" (16+)
19.00 "МИРОВЫЕ НОВОСТИ". (16+) ПОГОДА
19.15 "АФИША" (6+)
19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
21.00 Х/Ф "КЕНГУРУ ДЖЕКПОТ"

23.35 01.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
Х/Ф "ОДНОКЛАССНИЦЫ"**ТИВИКОМ**

- 06.05 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
06.30 "НОВОСТИ ДНЯ(16+)"
07.00 "В ТЕМЕ" (16+)
07.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
07.50 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" (6+)
08.00 "НОВОСТИ ДНЯ(16+). ЗУРХАЙ
08.35 "ЕВРОМАКС. ОКНО В ЕВРОПУ" (6+)
09.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
09.30 "НОВОСТИ ДНЯ(16+)"
10.05 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
10.25 Д/Ф "ОРУЖИЕ XX ВЕКА"
10.35 Т/С "КАК СКАЗАЛ ДЖИМ"
11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
11.05 "СТРОГО НА ЮГ" (12+). ЗУРХАЙ
12.05 Т/С "АЛАНТИДА"
13.05 Х/Ф "АДЫОТАНТ ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВА"
14.30 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" (6+)
14.40 М/Ф
15.05 Т/С "ЗОЛОТАЯ ТЕЩА"
15.30 Х/Ф "СОЛОМЕННАЯ ШЛЯПКА"
18.00 "ЗАЧАРОВАННЫЕ" (12+). ЗУРХАЙ

Четверг, 15**ПЕРВЫЙ КАНАЛ**

- 06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05, 14.50 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.15 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.25, 05.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
11.55 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10 "ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
13.50 "ДЕШЕВО И СЕРДITO" С ДАРЬЕЙ ДОНЦОВОЙ
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25 Д/С "ПОНЯТЬ ПРОСТИТЬ"
16.15 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ (16+)
17.10 Т/С "УБОЙНАЯ СИЛА"
18.00 Т/С "НЕРАВНЫЙ БРАК"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИРАМИ
19.50 "ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
20.50 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ"
00.30 "ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
01.00 "НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
01.20 Т/С "ГРИММ"
02.15 Х/Ф "28 НЕДЕЛЬ СПУСТЯ"
04.15 Т/С "TERRA NOVA"

«РОССИЯ»

- 06.00 "УТРО РОССИИ"
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00 "БАМБААХАЙ"
10.10 "БУРЯДОРОН"
10.45 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
11.30 "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ" (12+)
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.30, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
12.50 Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
13.50 "ВСЕ БУДЕТ ХОРОШО!" (12+)
14.50, 17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

15.50 16.45 18.50 21.30 21.40 22.30 00.25 02.05 Т/С "ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ"
Т/С "КРОВИНУШКА"
Т/С "ВСЕГДА ГОВОРИ "ВСЕГДА-7"
"СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
"ПРАМЫЙ ЭФИР" (12+)
Т/С "ВЕРОНИКА. ПОТЕРИЯНОЕ СЧАСТЬЕ"
"ПЕДИНОК". ПРОГРАММА ВЛАДИМИРА СОЛОВЬЕВА (12+)**КУЛЬТУРА**

- 07.30 "ЕВРОНЫЮС"
11.00 "НАБЛЮДАТЕЛЬ"
12.15 Х/Ф "ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА"
13.25 Д/Ф "МИР РУССКОЙ УСАДЬБЫ"
13.50 Д/Ф "ЛЕГЕНДЫ И БЫЛИ ДЯДИ ГИЛЯЯ"
14.30, 19.35 Д/Ф "ПОИСКИ ВНЕЗЕМНОЙ ЖИЗНИ"
15.25, 22.15, 02.55 "ACADEMIA"
16.10 "ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ"
16.40, 20.30, 01.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
16.50 СПЕКТАКЛЬ "ДЕФИЦИТНА МАЗАЕВА"
17.45 Д/Ф "ДОРОГА СВЯТОГО ИАКОВА: ПАЛОМНИЧЕСТВО В САНКТЯГО-ДЕ-КОМПОСТЕЛА"
18.00 "РОЖДАЮЩИЕ МУЗЫКУ"
18.45 Д/Ф БАРЕНБОЙМ. СОЛЬНЫЙ КОНЦЕРТ
20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
21.05 "ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА"
21.45 "МОНОЛОГ В ПЯТИ ЧАСТЯХ". ЭЛЬ-ДАР РЯЗАНОВ
23.00 Д/С "ПОДВОДНАЯ ИМПЕРИЯ"
23.45 "КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ"
00.30 "МОСТ НАД БЕЗДНОЙ"
01.20 Х/Ф "СЕРДЦЕ ВСЯКОГО ЧЕЛОВЕКА"
03.40 Д/Ф "ЗЕММЕРИНГ - ЖЕЛЕЗНАЯ ДОРОГА И ВОЛШЕБНАЯ ГОРА АВСТРИИ"
07.00, 08.30, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". (16+) ПОГОДА
07.30 УТРЕННЕЕ ШОУ "ТЭЦ-3"
09.00, 19.10 "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗ-ВЛЕЧЕНИЙ"

АРИГ УС

- 07.00, 08.30, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". (16+) ПОГОДА
07.30 УТРЕННЕЕ ШОУ "ТЭЦ-3"
09.00, 19.10 "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗ-ВЛЕЧЕНИЙ"
09.05 Т/С "ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ"
09.30 М/С "ОХОТНИКИ ЗА МОНСТРАМИ"
09.55 "БЭБИ ЛУНИ ТЮНЗ 1" (12+)
10.25 М/С "ПЛАНЕТА ШИНА" (12+)
10.50 Т/С "ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА"
11.10 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА"
11.45 Х/Ф "ШИПОН ПО СОСЕДСТВУ"
13.30 Т/С "УНИВЕР" (16+)
14.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". "МИРОВЫЕ НОВОСТИ" (16+)
14.20 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
14.30 "ДОМ-2. LIVE" (16+)
16.30, 18.30 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
17.30 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
19.00 "МИРОВЫЕ НОВОСТИ". (16+) ПОГОДА
19.15 "АФИША" (6+)
19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
20.00 "БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
21.00 "КОМЕДИ КЛАБ" (16+)
22.00 "НАША RUSSIA" (16+)
23.35 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
01.00 Х/Ф "САЙЛЕНТ ХИЛЛ"

Пятница, 16**ПЕРВЫЙ КАНАЛ**

- 06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05, 14.50 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.15 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.25, 06.30 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
11.55 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10 "ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
13.50 "ДЕШЕВО И СЕРДITO" С ДАРЬЕЙ ДОНЦОВОЙ
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25 Д/С "ПОНЯТЬ ПРОСТИТЬ"
16.15 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ (16+)
17.10 Т/С "УБОЙНАЯ СИЛА"
18.00 Т/С "НЕРАВНЫЙ БРАК"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИРАМИ
19.50 "ПОЛЕ ЧУДЕС"
20.50 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 "ГОЛОС" (12+)
00.15 "ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
01.10 "CROSSFIRE HURRICANE". К 50-ЛЕТИЮ ГРУППЫ "THE ROLLING STONES"
03.20 Х/Ф "НЕЗАМУЖНЯЯ ЖЕНЩИНА"
05.40 Т/С "TERRA NOVA"

«РОССИЯ»

- 06.00 "УТРО РОССИИ"
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.55 "МУСУЛЬМАНЕ"
10.05 "ТОПИ"
10.25 "САГАЙ СУУРЯН"
10.45 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
11.30 "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ" (12+)
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.30, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
12.50 Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
14.50, 17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

13.50 14.50, 17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С "ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ"
Т/С "КРОВИНУШКА"
Т/С "ВСЕГДА ГОВОРИ "ВСЕГДА-7"
"СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
"ПРАМЫЙ ЭФИР" (12+)
Т/С "ЮРМАЛА-2012". ФЕСТИВАЛЬ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ (12+)
00.25 Х/Ф "ЛЮБОВЬ ДО ВОСТРЕБОВАНИЯ"
02.35 Х/Ф "ДОВЕРИЕ"**КУЛЬТУРА**

- 07.30 "ЕВРОНЫЮС"
11.00, 16.40, 20.30, 00.55 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 Х/Ф "ЗАКОН ЖИЗНИ"
13.10 ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА "ЭПИЗОДЫ"
13.50 Д/Ф "ПОИСКИ ВНЕЗЕМНОЙ ЖИЗНИ"
14.30 Д/Ф "ПОИСКИ ВНЕЗЕМНОЙ ЖИЗНИ"
15.25 "ACADEMIA"
16.10 "ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ". СЕРГЕЙ ПУСКЕ-ПАЛИС
16.50 СПЕКТАКЛЬ "СЦЕНЫ ИЗ ДРАМЫ М.Ю. ЛЕРМОНТОВА "МАСКАРАД"
18.30 Д/Ф "ЗЕММЕРИНГ - ЖЕЛЕЗНАЯ ДОРОГА И ВОЛШЕБНАЯ ГОРА АВСТРИИ"
18.45 "БИЛЕТ В БОЛЬШОЙ"
19.25 ИГРЫ КЛАССИКОВ
20.50 Д/Ф "УНИВЕРСИТЕТ"
21.30, 02.55 "ИСКАТЕЛИ"
22.20 "МОНОЛОГ В ПЯТИ ЧАСТЯХ". ЭЛЬ-ДАР РЯЗАНОВ
22.45 Х/Ф "СТАРЫЕ КЛЯЧИ"
01.15 Х/Ф "КАРДИОГРАММА"
02.45 В.МОЦАРТ. ДИВЕРТИСМЕНТ №1
03.40 Д/Ф "МОНТИЧЕЛЛО. РЕАЛЬНАЯ УТОПИЯ"

АРИГ УС

- 07.00, 08.30, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". (16+) ПОГОДА
07.30 УТРЕННЕЕ ШОУ "ТЭЦ-3"
09.00, 19.10 "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗ-ВЛЕЧЕНИЙ"
09.05 Т/С "ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ"
09.30 М/С "ОХОТНИКИ ЗА МОНСТРАМИ"
09.55 "БЭБИ ЛУНИ ТЮНЗ 1" (12+)
10.25 М/С "ПЛАНЕТА ШИНА" (12+)
10.50 Т/С "ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА"
11.10 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА"
11.45 Х/Ф "ШИПОН ПО СОСЕДСТВУ"
13.30 Т/С "УНИВЕР" (16+)
14.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". "МИРОВЫЕ НОВОСТИ" (16+)
14.20 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
14.30 "ДОМ-2. LIVE" (16+)
16.30, 18.30 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
17.30 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
19.00 "МИРОВЫЕ НОВОСТИ". (16+) ПОГОДА
19.15 "АФИША" (6+)
19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
20.00 "БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
21.00 "КОМЕДИ КЛАБ" (16+)
22.00 "НАША RUSSIA" (16+)
23.35 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
01.00 Х/Ф "САЙЛЕНТ ХИЛЛ"

ТИВИКОМ

- 06.05 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
НОВОСТИ ДНЯ(16+)
07.05 "В ТЕМЕ" (16+)
07.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
08.00 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" (6+)
08.35 "РАДАР-СПОРТ" (6+)
09.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
НОВОСТИ ДНЯ(16+)
09.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
10.05 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
10.25 Д/Ф "ОРУЖИЕ XX ВЕКА"
11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
11.05 "СТРОГО НА ЮГ" (12+). ЗУРХАЙ
12.05 Т/С "АЛАНТИДА"
13.05 Х/Ф "АДЫОТАНТ ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВА"
14.30 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
15.00 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
15.30 Д/Ф "ОРУЖИЕ XX ВЕКА"
16.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
17.00 "ГАЛИЛЕО" (6+)
18.00 "ВОРОНИНЫ"
19.00 "ЖИВОТНЫЙ СМЕХ" (0+)
20.00, 13.30, 20.55, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ" НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
21.00 "СУД ПРИСЯЖНЫХ" (16+)
22.00 "СУД ПРИСЯЖНЫХ". ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ" (16+)
23.00 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
24.00 "ГРАНИЦА" (16+). ЗУРХАЙ
00.25 Д/Ф "ОРУЖИЕ XX ВЕКА"
01.00 НОВОСТИ ДНЯ(16+)
01.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
02.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИ

Суббота, 17

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 X/F "ЗАБЫТАЯ МЕЛОДИЯ ДЛЯ ФЛЕЙТЫ"
08.30 "ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!"
09.20 "ДЖЕЙК И ПИРАТЫ НЕТЛАНДИИ"
09.50 М/С "СМЕШАРИКИ. НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ"
10.00 "УМНИЦЫ И УМНИКИ" (12+)
10.45 "СЛОВО ПАСТЬЯРЯ"
11.15 "СМАК" (12+)
11.55 "ПЕРВАЯ ЛЮБОВЬ" (12+)
13.15 "АБРАКАДАБРА" (16+)
16.00 НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
16.15 "ДАЛАДНО!" (16+)
16.50 Д/С "НАРОДНАЯ МЕДИЦИНА"
17.50 "ЖДИ МЕНЯ"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.10 "ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН"
20.15 "МИНУТА СЛАВЫ" ШАГАЕТ ПО СТРАНЕ" (12+)
22.00 "ВРЕМЯ"
22.20 "СЕГОДНЯ ВЕЧЕРОМ" (16+)
23.50 X/F "КОЛОМБИНА"
01.50 X/F "НА ОБОЧИНЕ"
04.20 X/F "ДЕТИ СЭВИДЖА"
06.25 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"

«РОССИЯ»

06.00 X/F "АЛМАЗЫ ДЛЯ МАРИИ"
07.35 "СЕЛЬСКОЕ УТРО"
08.05 "ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ"
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
09.20 "ВОЕННАЯ ПРОГРАММА"
09.50 "ПЛАНЕТА СОБАК"
10.25 "СУББОННИК"

Воскресенье, 18

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 X/F "ЗАБЫТАЯ МЕЛОДИЯ ДЛЯ ФЛЕЙТЫ"
08.40 "АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН" (16+)
09.10 "АЛАДИН"
09.40 М/С "СМЕШАРИКИ. ПИН-КОД"
09.55 "ЗДОРОВЬЕ" (16+)
11.15 "НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ"
11.35 "ПОКА ВСЕ ДОМА"
12.25 "ФАЗЕНДА"
13.15 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
13.20 X/F "ГУСАРСКАЯ БАЛЛАДА"
15.10 Д/Ф "ЭЛЬДАР РЯЗАНОВ. МОЕЙ ДУШЕ ПОКОЯ НЕТ"
16.15 X/F "БЕРЕГИСЬ АВТОМОБИЛЯ"
18.05 "БОЛЬШИЕ ГОНКИ. БРАТСТВО КОЛЕС" (12+)
19.40 К ДНЮ РОЖДЕНИЯ "КВН". КУБОК МЭРА МОСКВЫ (12+)
22.00 ВОСКРЕСНОЕ "ВРЕМЯ"
23.00 "НАСТЯ". ВЕЧЕРНЕЕ ШОУ (16+)
00.10 "ПОЗНЕР" (16+)
01.10 X/F "НЕОТРАЗИМАЯ ТАМАРА"
03.10 X/F "ОТЧАЯННЫЙ ПАПА"
05.00 Т/С "АРИНА ШАРАПОВА. УЛЫБКА ДЛЯ МИЛЛИОНОВ"

«РОССИЯ»

06.25 X/F "БАБЬЕ ЦАРСТВО"
08.20 "ВСЯ РОССИЯ"
08.30 "САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР"
09.20 "СМЕХОПАНОРАМА"
09.50 "УТРЕННЯЯ ПОЧТА"
10.30 "СТО К ОДНОМУ"
11.20 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ". "СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ"
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10, 15.30 X/F "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
15.20 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
16.25 "РЕЦЕПТЫ МОЛОДОСТИ"
17.00 "СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ"
18.30 "БИТА ХОРОВ". ГАЛА-КОНЦЕРТ ВЕСТИ НЕДЕЛИ
21.00 X/F "МАША"
00.30 "ВОСКРЕСНЫЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЁВЫМ" (12+)
02.20 X/F "ПЛОХОЙ ЛЕЙТЕНАНТ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 "ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ" С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ
11.35 X/F "ПРИЕЗЖАЯ"
13.10 "ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО"

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ

В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающему в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях:

0+ - от 0 до 6 лет
6+ - от 6 до 12 лет
12+ - от 12 до 16 лет

11.05 "АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ"
11.25 "РОДОМ ИЗ ДЕРЕВНИ"
11.45 "РАНЕТ"
12.20 "ГОРОДОК"
12.55 МИНУТНОЕ ДЕЛО
13.55 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
14.25 "ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ" (12+)
15.30 "ПОГОНЯ"
16.35 "СУББОННИК ВЕЧЕР"
18.30 "ТАНЦЫ СО ЗВЕЗДАМИ"
21.00 ВЕСТИ В СУББОННИК
21.45 X/F "КУКЛЫ"
01.35 X/F "КЛЮЧ ОТ СПАЛЬНИ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 "БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ"
11.35 X/F "ПЕРВОЕ СВИДАНИЕ"
13.05 "БОЛЬШАЯ СЕМЬЯ"
14.00 Д/Ф "УНИВЕРСИТЕТ"
14.40 X/F "ПРОПАЛО ЛЕТО"
15.55 "УРОКИ РИСОВАНИЯ С СЕРГЕЕМ АНДРИЯКОЙ"
16.25 Д/Ф "ПОД ЗНАКОМ ЛЬВА"
17.10 Д/С "ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ"
18.05 "ПОСЛУШАЙТЕ!" ВЕЧЕР АНТОНИНЫ КУЗНЕЦОВОЙ
19.00 "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ"
19.40 Д/Ф "В БЕДНУ. ИСТОРИЯ СМЕРТИ. ИСТОРИЯ ЖИЗНИ"
22.05 "РОМАНТИКА РОМАНСА"
23.05 "БЕЛАЯ СТУДИЯ"
23.45 X/F "ВЕК НЕВИННОСТИ"
02.05 ЭТТА ДЖЕЙМС. КОНЦЕРТ
02.55 "ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО"
03.25 "ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ" С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ
07.30 X/F "АРХИМЕДЫ"
08.55, 09.45 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+) ПОГОДА
09.30 "АФИША" (6+)

АРИГ УС

07.30 X/F "АРХИМЕДЫ"
08.55, 09.45 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+) ПОГОДА
09.30 "АФИША" (6+)

10.35 "МУНГЭН СЭРГЭ"
11.00 "ШКОЛА РЕМОНТА" (12+)
12.00 "ДВА С ПОЛОВИНОЙ ПОВАРА" (12+)
12.30 "ДҮРНҮШК.НЕТ" (16+)
13.30 "18.30 СОМЕДИ WOMAN" (16+)
14.30 КОМЕДИ КЛАБ (16+)
15.30 "БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
16.30 "СУПЕРИНТУИЦИЯ" (16+)
17.30 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
19.30 "МОЙ ЧИГЧИ"
19.40 М/Ф "РОБИНЗОН КУЗЯ"
20.00 БОЛЬШОЕ КИНО" ГАРРИ ПОТТЕР И УЗНИК АЗКАБАНА" (12+)
23.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
00.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА" (16+)
00.30 Д/Ф "ХАНС РУДДИ ГИГЕР. ЧУЖОЙ СРЕДИ СВОИХ"
Х/Ф "ОБРЯД"

ТИВИКОМ

01.00 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+)
НОВОСТИ ДНЯ (16+)
06.00 "В ТЕМЕ" (16+)
06.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
07.05 "В ТЕМЕ" (16+)
07.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
08.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
08.35 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" (6+)
08.45 "ДЕТСКАЯ ПЛОЩАДКА" (0+)
08.50 КИНОХРОНИКА "ВОСТОЧНАЯ СИ-БИРЬ" (6+)
09.00 "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ"
09.40 Д/Ф "В БЕДНУ. ИСТОРИЯ СМЕРТИ. ИСТОРИЯ ЖИЗНИ"
10.05 "ДОМАШНИЙ ЗООПАРК" (0+)
10.05 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
10.25 "ДЕТСКАЯ ПЛОЩАДКА" (0+)
10.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" (12+). ЗУРХАЙ
11.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
11.30 "Х/Ф "РОЖДЕННАЯ РЕВОЛЮЦИЕЙ"
14.05 "ДЕТСКАЯ ПЛОЩАДКА" (0+)
14.10 "УТМАТА" (12+)
14.30 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" (6+)
14.40 Т/С "ТИТЛ: КОНЕЦ ИГРЫ"
17.25 "ДЕТСКАЯ ПЛОЩАДКА" (0+)
19.20 КИНОХРОНИКА "ВОСТОЧНАЯ СИ-БИРЬ" (6+)
19.30 "ВКУСНО" (12+)

НТВ

20.00 Х/Ф "ВИЛЛА РАЗДОРА, ИЛИ ТАНЕЦ СОЛНЕЧНОГО ЗАТМЕНИЯ"
21.35 "ЕВРОМАКС. ОКНО В ЕВРОПУ" (6+)
22.00 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" (6+)
22.10 Х/Ф "ЗДЕСЬ КУРЯТ"
00.00 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"

07.10 Х/Ф "ДВА ГОЛОСА"
08.25 "СМОТР" (0+)
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
ЛОТЕРЕЯ "ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ" (0+)
09.15 "ИХ НРАВЫ"
10.25 "ГОТОВИМ С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ" (0+)
11.20 "ГЛАВНАЯ ДОРОГА" (16+)
11.55 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК" С ОСКАРОМ КУЧЕРОЙ (0+)
13.00 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС" (0+)
14.20 "СВАДЬБА В ПОДАРОК" (16+)
15.20 "ПОЕДЕМ, ПОЕДИМ!" (0+)
16.05 "СВОЯ ИГРА" (0+)
17.20 "СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ..." (16+)
18.20 "ОЧНАЯ СТАВКА" (16+)
19.20 "ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"

5 КАНАЛ

07.30 М/Ф (0+)
19.30 "СЕЙЧАС"
11.00, 11.10, 11.55, 12.40, 13.25, 14.10, 14.55, 15.40, 16.25, 17.10, 17.55, 18.40 Т/С "СЛЕД".
20.00 "ПРАВДА ЖИЗНИ". СПЕЦРЕПОРТАЖ
20.30, 21.30, 22.30, 23.35 Т/С "ТЕРРОРИСТ-КА ИВАНОВА"
00.30, 01.25, 02.15, 03.05 Т/С "БУХТА ПРОПАВШИХ ДАЙВЕРОВ"
03.50 Х/Ф "МЕРТВЫЙ СЕЗОН"
04.05 Д/Ф "МИФЫ О ЕВРОПЕ. НЕЛИЧНАЯ ЖИЗНЬ"

ДАШИ-РАБДАН ОДБОЕВИЧ БАТОЖАБАЙДА

ХЭЛЭХЭ ҮГЭ

Хэлэйт даа намда, хэнтэй зугаа дэлгэхэб, һонор сээжэтэй, алдар суутаа

Батожабай тухай?!

Ага дайдын альган дээрэ мүндэлнэн алтан заяата, домогоор халяа ахамнайл, ухай!

Буурал сагаан

Буряад орондоо магтаалтай, булжамуур дуушан

Наан соогоо жэргээ,

бүянтаа эхэ, эсэгынгээ үндэр найдалые

бүрижэ шадаал алтан үльгэр, бэшэгээрээ.

Зуун жэлнуудые нээтэ харбаан ухаан,

Зуун зүгэй бурхад залаа хаяа,

60 наанайнгаа жаргалта хүтэл дабаанда

Зоной хайраар, мүнхын зулаар бадараал даа.

Буряад хэлэ, бэшэгээ

магтган һайхаашан ябадаг

суудаа гаранан хуурша-дуушиан бэлэйл даа,

гүн ухаанайн гүнзэгийн бурялнан

гэгэн мурнууд, урсан гарадаг һэмнай даа.

Хүндэтэйшье, хайратайшье

ахынгаа хүшөө бүришхэжэ,

хүн зомнай байнал ха юм даа үшөө,

хүндэ ямбадан хүртэхэн

тоонто Догой, Могойтын

хэтэн хэтэдэ бурхан абараг лэ, үршөөг.

Хүнэй үри дэлхэйдэ амида бурхан,

хэдэй хүсэтийн ябадан бэ уран зохёолшо,

"Дархан" хүхэ тэнгэриин майхан доро мүнхэрөө,

хүн түрэлтэнэй "алтан үльэртэ" үлөө.

Матвей ЧОЙБОНОВ.

Амаршалга

ДАБХАР ҺАЙХАН ОЙН БАЯР

Эрхим хүндэтэ манай аха, абга, нагаса, убгэн аба
Владимир Оидопович Андыков 70 наанайнгаа ойн
баяр, мүн хүндэтэ Нина Будаевна нүхэртэйгээ айл
булэ болоноор 45 жэлэй дабхар ой тэмдэглэнэ.

Наан соогоо ажалай жолоо баихи бариж, айл аймагтаа, түрэл Түнхэнэйнгээ хойморто – Тахархайда, Аршаанда, томоотой найхан зангаараа, найн ажал хэрэгээрээ нэрэтэй солотой ябадаг

Уншагшын һанамж

ЭНХЭ ОКТЯБРИИН МҮНХЭ ГЭРЭЛ

ҮНГЭРЭГШЭ зуун жэлэй арбан долоодохи ондо юртэмсэ тубийе дохолгоон Октябрин Агууехэ хубисхалые мүнөө болоходо – Арадай нэгдэлгүн үдэр гэпэн нэрэ зүүлгээд, улад түмэнэй жагсаал зэрэг замхаба гэлэй. Энэ удаа адмирал Путин абарга ехэ онгосын жолоодо нуугаад, Росси гүрэнни шэнэ дэбжэлтэнүүд тээшэ шэглүүлхээ эрмэлзэн ха юм. Зохёохы хэрэгүүдэй үйлэ заяан ямарар эрьехб – саг харуулна бээ!

Хорин нэгдэхи зуун жэлэй эхин болого алхажа ороод байхадаа, Октябрийнай айхабтар ехэ аша үрэтэй хубилалта хубисхал уладай ухаан сэдхэлдэ үнэн сэбэр мэдэрэл, үндэр эдэбхи эрмэлзэл үүсчэхэнь гайхажа ханагшагүйб. Саашан гэхэдэ, гарахаяа байхан Гал мөгий жэлдэ гэнтэ “гэгээршхээ” байна үгыл хабди. Хэдэй орёогоор, зүрилдөйтгөөршье haas, хүн түрэлтэн бүхы дээрээ урагшаа, демократи тээшэ хэлбэришгүйгээр шэглэн дабшана. Хадын оройдо байхан хандагайе “харагшад” уран гоё үгөөрөө хүн зонии хэлбэлзүүлэн, дээдэн засаг зургаанда шурган орходоо, ялан шадамарнууд гэшэб?! Бэлэн дээгүүр бүмбэрэлдэгшэд томо, хүсэти социалис ажахы гээшэ зонии зарадаг, дарадаг байгаа гэхьсэ гүнглалдадаг һэн. Хэрбээ би эрхэх улитай haas, иимэрхүү хаахарнуудай хүзүүнде ама бардам, ала салдан гэхэн һэтэр оохорлон зүүлгэжэхихэ нэм.

Шэнэ хүсэл һэдэлгүүдэй бүрилдэжэ эхилхэниие саг соонь обёрхо шухала. Гол жолоого алдахаяа наанаадаа, ямаршье үрэ тунаагүй, ялайха һэдэбгүй зар тунхаг зохёонон прорабууд зонии яланда үймүүлээ, худхуулаа даа. Зоной тэсэбэри ехэ... Тээд хэдэй болотор?

Бултанхаа булоу ехэ – хоёр миллиард шахуу хүн зонтой хитадууд, харагты, гүрэн түрээ ямар һайнаар зонхилно, холын хараатайгаар хутэлбэрилн гэшэб?! Агууехэ экономист, философ Маркс мэтэ гүн сэсэн ухаатайшуулай анхан найруулхан эдэй хүгжлэтын хуули өнөнүүдые наряар шудалжа, хараалханаа бодото дээрэн “борлуулжа” шадана бшуу. Хэлэнхэнээ хэдэн үгөөр баталхуу. Хитад гүрэн сэргэйнгээ хэрэгсэлэй талаар дэлхийн бусад гүрэнүүднээ дүш дахин булоу хүсэтий болонхой. Хэн мэдэбэ, хэдэн жэлэй үнгэрхэдэ, “шара шарытган” экономическа талаараа хамаг гүрэнүүдые хойноо хаяж магадгүйл.

Бэрхэнүүд байналта, шара шарытган.
Бэлүүлбэт реформоо, шуумар хабатан.
Бии шадалаа элсүүлэн зада эршэлээд,
Бидэшье туршалдаа, угзарад гэлдээд...

һананагтаа, ерээд онуудта хэдэй хэдэй хүлгөөн, буялгаан болодог һэм бэ? Эдээ хоолой магазинай таңагууд хоонон... “Ельцин өөрынгөө тархи рельс дээрэ табяагүй, харин арад олонийе таңа мэхэлбэ”, - гэжэ хохидогшодой ганиралдажа байхань мүнөөшье шэхэндэмни соностоходол гэдэг.

Шанга эрилтэ гуримтай, элдин тэнюун совет үедэ даншье баян, ехэшье үгытэй ажаануугаагүйди. ... Мүнөөшье хамаг юумэн хүсэд гэхээр бэшэ. Альгаа тохороо ажал худэлмэри шоморхон олохогүйш. Дээдээрдэм мэргэжэл олонон, улаан диплом үбертэлнэн огсом соглөон залуушуул өөхтэй зүнэмдэ наанаархажа, олзо бэдэржэ, Хитад, Солонгос руу жороолон зорино бэшэ аал? Мүнгэн гээшэ ямаршье үе сагуудта эдлэлгүн эзэн хаан байхан гээшэ.

...Түжэгэр хүсэти социалис гүрэн, нюдэ сабшаха зуура гэхээр һандаран налашаха юм гэжэ тикихэдэ алтан тархита амитанай ой ухаанда ороогүйл даа. Гажа буруу ябадалай хойшолон, голабай эрьеес иимэл ха юм! Имагтал Октябрин хубисхалай, Ульянов-Ленинэй, Зүблэлтэ засагай туйлай ехэ үргэмжэ түхаар үндэжэ, эрдэм номтой, эрхэтэн нэрэтий болоноо бу мартая! Сагай гүйдэл түргэн. Болгоомжтойхон ябаха шухала. Газар тэнгэри голабай эрьетэр нэержэшье байг, ямаршье үе сагта жэнхэнэ журамаа сахиха – сагаймий эрилтэ иимэ! Юрэдөө, боложол байдаг үйлэ үзэгдэлнүүд өөрийн хэлбэри ушартай, өөрийн хүгжэмшэ утагтатай, өөрийн хэлбэришгүй номнол табисууртай юм бээз. Гансал материализмда этигээн зандаабди. Энэмний, миний ойлгоходо, нарин бодомжо. “Ажабайдалай эгээн ехэ зорилго хадаа оршон тойронхи байдалдаа һайнине үүсчэлгэ гээш”, - гэжэ нэрэтий нэгэ эрдэмтүн хэлээтийн һануулха шухала!

“Гэдэргээ гэшхээ бэшэ, урагшаа жудхээхэ, эрмэлзэхэ гээшэ өөрийн удаа номнолтой юм. Тиймэхээ үшөө нэгэ зайде дабабди гэжэ үдэр бури бидэ бодохо, сэдхээхэ ёнотойбди”, - гэжэ гүн ухаанай ном судар шудалхан ехэ багшанар айладхадаг байна. Арад зонойнго арюун заншал, гүн холын зам, агуу сэсэн гуримье огто мартажа болохогүй ха юм. Элдэб үе сагай уран зохёолшод публицистын гол “нудаа бариж”, уран гоё зэрэгсүүлгэнүүдье оруулжа байгаад, зоной мэдэрэлдэ шэнэ түлхисэ үгэхэн

байдаг... Хаанахаа эхитэйб талаан бэлигэйн үндэр заяан, ажалша сэдхэлэйн шадабари, хүсэн, гүн бодолийн курса, тодо үгэнүүд?

Публицистикэ гэшэ доторой гүн бодол түрүүлхэн патриотизмын гол эшэ үндэшэн мун гэе. Н.Галдановай “уран шадиин” “Дүрбэн балта” гэхэн ном сооноо жэшээ болгон зориута харуулхамни. Анхарагты, нүхэд! “О-о! Хүшэр һэн даа, юу хэлэбэ, тэнсэжэ, туйлажа гаранаан тэрэ дошхон, һүрээтэ жэлнүүдтнай! Ямар ехэ инаг дурлал, хүсэл, ямар үндэр ойлгосо, ямар гүнзэгы нигүүлэсж сэдхээ хүн бүхэндэ бии байгааб!” Николай Батомонкуевич үгээдэ ехэ нарин, хоёр хэлэн дээрэ тординогүй бэшдэг хүн! Тэрэ табан номий автор юм. Иимэл хурдан хурса хүбүүд, басагад Буряадай Уран зохёолшодой холбооной гэшүүнээр аbtажал байдаг.

Ум сайн амгалан болтогой! – гэжэ зальбаржал ябаха саг болоод байнал даа. Ондоо бодол байхагүй. Совет хүнүүдэй хара хүлхөөрөө туйлажа эблүүлхэн хамаг гол баялигье / завод, фабрика, шахта, нефть/ нүүрлэгэн банкирнууд хам шүүрэжэ, ойрохон зуура тээхэ баяжака шадал даа. Иимэл даа, умсэллэгэ гэдэгэй үнэхэн хүхэ шарай, зэрлиг зэбүүн аашаны! Үргэн дэлисэте үргэмжэ, харгалзалаа доро далан жэлдэ амар тэнюонуу һүүхан арад зон, илангаяа тулгагүй туюур амитад мүнөө болохходо, “хахархай тэбшын” хажууда гар хоонон үлэшбэх хаям.

Уладай байдалы гэгээрүүлхэн Улаанхан хуулин сайханин бэ, - гэжэ пионер ябахаа эхилээд, улас түрн найр дээрэ гү, үгышье haas, үдэши түүдэгэй дэргэдэ үрдилдэжэ байгад хоолойн хухалга гаргагсаа бэлэйди. һайхан сагай наалхин дахин эрьеэжэ ерэхэгүй. Буряалма ажалай охин соогуур олон үндэхэн янатанай хани нүхэсэл улам бүхээр шэрэгдэхэн, шэнэ ёх заншалнууд бүрилдэхэн, хүнүүд хамтын һанаа сэдхэлээр хүмүүжүүлэгдээ бшуу. Тиймэхээл ажалша зоной сэбэр сэдхээл, арюун эрмэлзэл, нугаршагүй хатуу нугарха шүрбэхэнин шерүүн шалгалтануудай үедэ элирнэ бэшэ һэн гү?

Агуу Октябрь, анхара намай! Ши, түүхын зузаан данса соо хэтэдээ мүнхэрбэ һэн гэлэйш, тээд... шам тухай хэдэ олон домог, түүхэ, уран шулэг, уянгата найруулганууд бэшгэдээ гэшэб. Зүгээр социалис байгуулалтын оршон мандажа байха үедэ манай арадай гаталхан гайхамшагта үйлэ хэрэгүүд, адар томо алхамууд бүмбэрсэг түбидэ мэдэжэл... Хүн түрэлтэнэй түүхэ домог соо, тужаа үльгэр соо олониитын иимэ халуун этигэл эрмэлзэл, иимэ үнэн сэхэ үзэл суртал, иимэ үргэн дэлисэтий үдэ жэгүүр гэжэ байгаагүй! Галаб үедэ һүнхэгэй габшагай табан жэлнүүд тухай, үхэлгүй мүнх баатаршалгыен шүлэгэй мүрнүүдэх хабсарган оруулбаб:

Хатуу балтаар дабтаан, Хадуур бүхээр адхан, Зайдан Днепр ургалхан, Зайн галаар ялархан, Соходоо улаан одотой Совет табан жэлнүүд!

Энэ удаа толгой эрьеэм тоо, баримтаа дурдабагүйб. Модон анзаанхаа мүнөөнэй булад хүлэг хүрэтэр, тулгын галхаа мүнөөнэй зайн гэрэл хүрэтэр, урсаан гэрхээ мүнөөнэй шулуун ордон хүрэтэр – далан гурбан жэл соо дэгэд ехэ алхам хэгдэхыен хэн мартахаб.

... Агууехэ Октябрьхаа эхиэ аванан илалта түгэ зам дээрээ шэнэ шэн туйлалтануудаар ажабайдалаа шэмгэлэн утгаха зуураа, газар дэлхэй дээрэ анха түрүүн сүлөөтэ общество байгуулжа шадаан зохёон байгуулхы арад түмэн өөрынгөө бүхы ябуулгануудай айхабтар, гүнзэгы интернациональнаа удаа шанартай байхые үнэнхэ зүрхөөрээ мэдэрнэ.

ҮГЛӨӨДЭР манине юун хүлеэнэб? Дээдэн шэрээдэ һүүхан ноёд-хайдай гоё-гоёор тулхабаалаашье һааны, гэнтэ мэдэн гэхэдэшни, гэр байрануудай, халуун хүйтэн үнэ сэн олиггүйгээр үргэгдэхэл байдаг. Гүрэнэй Дуумын депутатууд гүндүүхэнээр бабаралдахаяа болижо, зондо түнхий зарлиг, шийдхэбэри, тогтоолнуудые хэзээ гаргажа, хуулита хүсэндэн оруулха гээшэб? “Дэлгүүрээ арсажа огто болохогүй, энэмийн – эндүүтэй ябадал. Бээ бээ халажа, эбтэй эетэйгээр ажаллаха – иимэл тэнсүүри харилсаа тогтоожо шадаа һаа, үйлдэбэришье хүгжэхэ аргатай, хүнүүдшье хамгаалагдахаа жэшээтэй”, - гэхэн үшөө нэгэ эрдэмтүн һанамжа нэмэбэ. Эб нэгэтэн хэтэдээ илдэг гээд дэмы хэлэгдэгүй хаям даа...

Залин буудалтаа аадар замби түбеэр нээрнэ гү, уха мүрэнүүд үерлэжэ, эрьеенэхэ халина гү, алишье үе сагуудта, арад үндэхэтэдэй байгаа сагта. Энхэ Октябрин мүнхэ гэрэл эгүүриэ залирхагүй!

Ум маани бад мээ хүм!

Чимит-Цырен САНЖИЕВ, журналист, поэт.

2012 он – Россииин Түүхын жэл

БАЙГАЛ-ХУДАРИИН БУРЯАДУУДАЙ ТҮҮХЭЭ

Байгал-Хударийн буряадууд Верхоленскэ уезднээ 1822 ондо таарка, өөрүн Степной дүүмэ нээхэ зүбшөөл абаан юм. Ушар шалтагаанийн гэхэдэ, намар болон хабарай сагта урда зүгнээ хойшио гарахань ехэ бэрхэтэй байна юм. Степной дүүмын тайшаа болохо хүнине буряадууд дунда бэдэржэ, Дамба Бухэрэвэе томиллон байдаг. Энэ хүн 9 жэлдэ тайшаа байгаа. Тэрэнэй нүүлээр Хамаган гэжэ нэрээтэй хубуунинь тайшаа болонон юм. Нютаг зонойнгоо дунда энэ хүн ехэ хундэтэй, ехэ эрдэмтэй шье байгаа.

1827 ондо Хамаган Заяхан гэжэ хубуутэй болоо. Ехэ нүүлэгэн ухаатай, эрдэм номдо бэлигтэй хубуун түрэнэн байна. 1849 ондо Заяхан Хамаганов Хударийн Степной дүүмын тайшаагаар хунгагдаа. Тэрэнэй тайшаа болоходо, эндэхэ буряадуудай байдал хайжараа. Ороохогоо ургамалнуудые ехээр таридааг болоо. Баян ургаса хуряажа авадаг болонон буряадууд нүүжэ ябахаяа болижо, нэгэ газартай түхинэн ажаануудаг болонон байна. Заяхан Хамагановай аша габяаень Зүүн Сибириин губернатор тэмдэглэжэ, медальяар, мүнгэн хутагаар, торгон дэгэлээр шагнаан байдаг. 1850 ондо З.Хамагановай үүсчэлээр Хударийн Степной дүүмын буряадууд суглаа үнгэрэгжэ, нютаг дээрэнь приходской училиши нээхэ тухай ябуулга хэжэ эхилээ. 1851 ондо Забайкалиин губернин управлени Корсаково нютагтаа училиши нээхэ зүбшөөл угээ. Гэхэтэй хамта эндэхи буряадууд нургуули тэдхээх гаргашыен өөнөдөө даажа аваха ёнотой байгаа. 1853 ондо тайшаа З.Хамаганов губерниин ноёдые нургуули тэдхээх мунгэ зөөрий үгүйт гэжэ гүйнан байна, гэбэшье харюу баагүй. Тиймэээ нютагай ажаануугшад энэ училиши бүрин зандань үлөөхын тула нүүлшынгээ зөөреэр хубаалдадаг байгаа.

1862 оной түрүүшүн үдэр эндэхи буряд нютагууд гэхэ гү, али Сэлэнгэ мурэнэй зүүн хойто хубида оршодог тохонууд ехэ хохидолдо оронон юм. 1862 ондо газар худэлжэ, эдэ нютагуудта ажаануудаг хунуудтэ 154 мянган түхэригэй гарза хохидол ушаруулаа, 3333 хүн гэр байрагүй, зөөрийг улзэн юм. Хунуудэй гэр байранууд, малай дал, хорёонууд мульхэн доро орошонон юм. Хожомын заримын Корсаково нютаг асаржа табиан байдаг. Тэрэ тоодо нүмэ болон тайшаагай гэр нэрлэгдэхэн нютагтаа асарагдажа табигдаан байгаа.

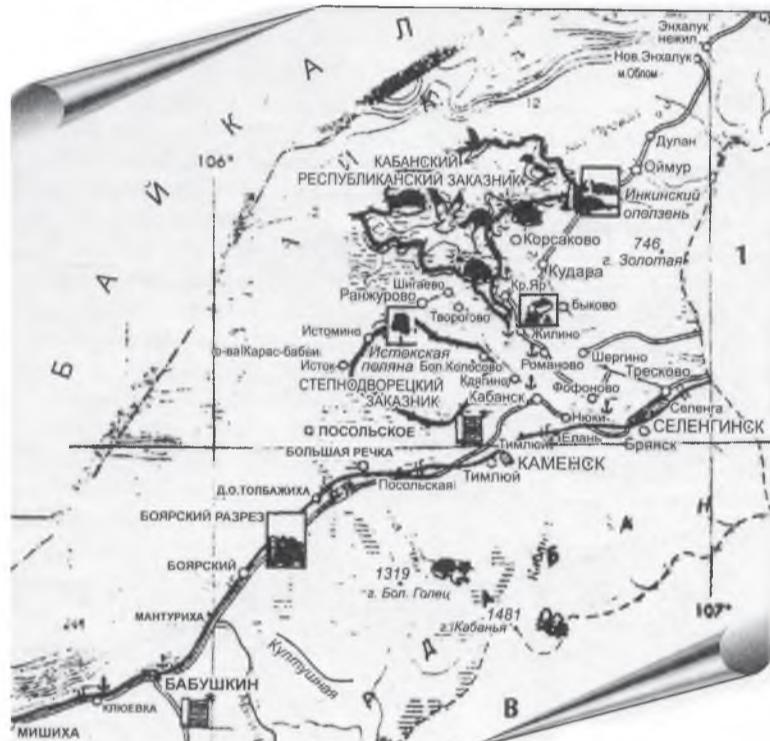
Үнэн алдартын шажанай ахиреий Байгал-Хударийн буряадууда хэрээхэ зүүлгэхэ енолол үнгэрэгжэ гэжэ шинидээ. Христиан шажанда орохондоон арсаанханаа боло-

Заяхан Хамаганов

Иван Заяханович Хамаганов

Кабанский аймагий нютагууд

жо, газар худэлөө гэжэ тэрэ тоолоо. Эндэхи буряадууд бэлээр угэдэнь орожно үгөөгүй. Тиихэдэнь ахиреий тайшаа Заяхан Хамаганов тушаа гомдол барикаа. Эрхүүгэй губернаторта оронон байна. 1864 оной апрелин 17-до тэрэ Заяхан тайшаа тушаалхаань буулгаа. Буряадуудай дунда үнэн алдартын шажание дэлгэрүүлхье оролдоогүй гэжэ тоолонон байна. Аргагүй талаан бэлгитгэй, хурса хурдан ухаатай байна юм. Тиймэээ нютагай ажаануугшад энэ училиши бүрин зандань үлөөхын тула нүүлшынгээ зөөреэр хубаалдадаг байгаа.

1891 ондо Байгалий үмэнэхи нютагуудаар ябанан хаанай уг залгаха Николай Александрович Хударийн Степной дүүмэдэ хүрээн байгаа. Посольско болон Хударийн волостьнуудай түлөөлэгшэд тэрэниие угталсаа. Тэрэ уедэ тайшаа бэшэ болоод байна З. Хамаганов "Шармай ажаллананай түлөө" ("За усердие") медальяар шагнагдаа.

Заяхан Хамаганов гэр булэтэй, гурбан хубуутэй байгаа: Иван, Илья, Василий. Хубуудын ехэ эрдэмтэй байгаа. Иван Илья хоёр элдэж эрдэлнүүдэ Хударийн Степной дүүмын тайшаа байна юм.

Заяхан Хамаганов Хударийн Степной дүүмын тайшаагаар 30 жэлдэ байгаа. Арад зондоо ехэ хундэтэй, ухаа-

лагданхай.

1882 ондо И. З. Хамаганов Ород географическая бүлгэмэй Зүүн Сибириин таагай үнэн бодото гэшүүн болоо. 1883 ондо Хударий нютагтаа ехэ суглаан эмхидхэгдээ. Степной дүүмын бүхы нэрэ солотой, эрдэмтэй хүнүүд уригдаан байгаа. Энэ суглаанда И.З. Хамаганов басаганай энжэ тухай ехэ элидхэл хээ. Бэлэн олзо олох гээшэ хэрэггүй зүйл гэжэ тоо, баримтуудта үндэхэлэн тэрэ мэдээсээ. Юуб гэхэдэ, басаганай энжэ 100 түхэригтэ, 5-6 толгой үхэртэ хүрэдэг байгаа хо юм. Энжэ үгэхэ аргагүй залуу хубууд хамгаа бааха гэхэн басагантаяа нюдартган баяшуурай барлаг болодог байгаа.

И. З. Хамаганов хударий буряадуудай зүгнээ хантаа за-

сагай сенадта бэшэг бэшээ. Тэрээн соогоо басаганай энжэ үгэлгүй хуулиин ehoor болюулха гүйттатайгаар хандаа. Тиихэдэнь сенадай гэшүүд хадаа олон арадуудай тогтоон ehoor гурмуудта харша, тиймэээ хуулиин ehoor иимэ шийдхэбэри абааха ehoogүй гэжэ мэдүүлээ.

1884 ондо И. Хамаганов

Эрхүүгэй музейд буряадуудай нүудал-байдал болон

ажахы тухай выставкэ нээгээ.

Абзай угтай бөө Харлу Модоговые энэ выставкэдээ урижаасаа. Тэрэ өөрүнгөе шадаа

бари харуулжан байна.

И.Хамаганов этнографиин

талаар үнэтэй сэнтэй экспонадуудые музейдэ асаараа.

Тэрэ Хударийн Степной дүүмын тайшаагаар хунгагдаан байна. И. Хамаганов тайшаагай тушаалда үни байгаагүй.

1881 ондо 1884 он болотор тайшаа байгаа. Эрхүүгэй губернин буряадуудай аман зохеол болон

этнографиин талаар эрдэмэй ехэ худэлмэри үнгэргээ. Гэбэшье тайшааныа болион гол шалтагаанийн гэхэдэ, хэрэээн зүүхэх идхалгада орожно үгөөгүй хо юм. Намгатай, гурбан хубуун, гурбан басагатай байгаа. Нэрэлбэл, Александр, Хусай, Цынден, Анна, Марья, Цэбхүү, Буган.

СУУТАЙ УГАЙ ҮРИНЭР

Заяхан Хамагановай үри наадад олон. Үнэр болонон энэ угай хүнүүд арадай ажахы бүхы налбаринуудта худэлжэ, орон нютагаа суурхуулж ябадаг.

Иван Заяханович Хамагановай аша Цынденэй хубуун, Заяханов (Хамаганов) тайшаагай гуша болох Гавриил

Цынденович Заяханов 1926 оной майн 3-да БМАССР-эй Байгал-Хударийн аймагай Корсаково нютагтаа түрэнэн юм. Корсаковой долоон жэлэй нургуулии дүүргээд, 1943 ондо сэргээй албанда татаагдаа. Верховно Главнокомандованин Москва-Хабаровск гэхэн агаарай холбоо тэрэнэй часть хангагдаг байгаа.

Эсэг ороноо хамгаалын дайней үедэ Забайкалиин фронтын бүридэлдэ япон сэргэшэдэй дайлалдаа.

1950 оной май нара болотор тэрэ сэргэй албанда ябадаг. Дай-

шалхы медальнуудаар шагнагданхай. Албанаа табигдаад, Г.Ц. Заяханов Хяагтын газар эсхэмжэлгын техникумдэ hyraa. 1954 ондо хойшо Буряадай АССР-эй хүдээ ажахын управленид ахалагша инженер- газар эсхэмжэлэгшээр худэлэе. 1983 ондо Гавриил Цынденович Заяханов наанханаа нүгшээн байна.

Тиихэдэ Савелий Цынденович Заяханов 1921 ондо түрээ. Тэрэнэй эсэгэ, Цынден Иванович Байгал далаайда гарадаг загаашадай артелийн бригадираар худэлдэг байна, харин эхэн Мария Хулбаевна гэр тойронхи худэлмэри дүүргээд байдаг байгаа.

Энэ гэр булэ 5 хубуутэй байна. Тэдэнь булта Эсэгэ ороноо хамгааллын Агууехэ дайнда хабаадаан юм. Тэдэнэй нэгэнийн болох Урбан багшнаарай институтдай биологиин факультет дүүргэмсээрээ, дайнда мордонон байдаг. Тэрэ Кенигсберг хото шадархи дайн байлаанда хабаадажа, ами наанаяа алдаа. Хубуудэйн эсэл ехэ болох Андрей Москва шадархи байлаануудта хундэөр шархатажа, 1943 ондо табигдажа ерэхэн байгаа. Республикин финансны министрствэдэ ахалагша ревизоро худэлэе.

Дунда хубуунинь Антон гэжэ нэрэтэй байгаа. Банал дайнда хабаадажа, Берлин хүртээр ошонон байхаа. Зүүн зүгтэ болонон дайн сэргэтишье тэрэ хабаадаа. Улан Одоой ордоноор, "Сталинграды хамгаалханай тулөө" болон бусад олон медальнуудаар шагнагдаан байна.

Дайнай hүүлдэ Антон түрэл колхоздо худэлэе, наанайнгаа хани нүхэртэй хамта 7 үхибүүдье хүмүүжүүлжэ, ажабайдалай үргэн замда гарганаа. Зүүн зүгтэ болонон дайн сэргэтишье тэрэ хабаадаа. Улан Одоой ордоноор, "Сталинграды хамгаалханай тулөө" болон бусад олон медальнуудаар шагнагдаан байна.

Дайнай hүүлдэ Антон түрэл колхоздо худэлэе, наанайнгаа хани нүхэртэй хамта 7 үхибүүдье хүмүүжүүлжэ, ажабайдалай үргэн замда гарганаа. Тэрэ наанайнгаа амаралтада гаража үрдингүй, дайнай үедэ абанан шарханууднаа болоно, наанай дүүрэхэн байна.

Дүрбэдэхи хубуунинь болох Саввын багшнаарай институтда нурахаяа ороод байтарнь, сэргэй уялгата албанда 1939 ондо татаан юм.

Амурска областин Серышево станцида албаяа дүүргэхэн юм. Тэрэ япон сэргэшэдэй зүүн зүгтэ болонон дайнда хабаадажа, олон нуури тохонуудые сүлөөлэлсэнхэн байна.

Дайнай hүүлдэ тэрэ Д.Банзаровай нэрэмжэтэ багшнаарай институтдай түүхын факультет дүүргээд, 1950 ондо Ахын аймаг эльгээгдээ. Эндэхи нургуулии директорэр 1953 он болотор тэрэ худэлэе. Жэл үнгэрхэн хойно аймагай эрдэм нуралсалай таагаа даагшадаа худэлэе. Тэрэнэй удаа Түнхэнэй аймагта энэл тушаалда худэлэе. Элдэх нургуулиуудай директорэр нэрлэгдэгшэ аймагта худэлнэн хүн байна.

**Эльвира ДАМБАЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.**

"Сыны и дочери земли Ка-банской" гэжэ номой матери-алнууд хэрэглэгдээ.

“Буряадай түрүү хүнүүд” гэхэн конкурсдо

ЖАРГАЛАЙ ЗАМААР АЛХАЛЫШ

Аглаг һайхан Ага нюотагхаа тооントой, эдир наһаяа Улаан-Үде хотодоо үнгэржэн, залуу наһанайнгаа түрүүшүн алхамуудые Нева мүрэнэй эрьеэдэ – Ленинград хотодоо эхилнээн, ажалайнгаа намтарье түрэл Буряад театрингаа тайзан дээрэ үргэлжэлүүлнэн, Буряад Республикин арадай артист Зорикто Ешинимаевич РИНЧИНОВ эдэ үдэрнүүдтэ табин наһанайнгаа алтан ойн баарье тэмдэглэнэ.

Хүн бүхэнэй ерээдүйн мэргэжэл бага наһантаяа холбогийт байдаг, энэмний эгээл Зориктодо хабаатай. Юуб гэхэдэ, эжинь Зинаида Лубсановна Базарова баһал артистын мэргэжлтэй байнаан.

Зорикто Ешинимаевич 25 жэлэй туршада түрэл театрингаа тайзан дээр 100-гаад рольнуудые гүйсэдхээн наамтартай. Ямаршье роль бүхэндөө тон нарин нягтаяар хандадаг. Зорикто заалуу наһанхаяа ажалдаа дүй

дүршэлтэй, өөрын дотоодын гуримтай, сэхэ сагаан сэдхэлтэй, хүн зондоо хундэтэй артист. Олон даа габьяяата ажалайнь тэмдэгүүд. Тээд юунхээшье үлүү арадай дуран ба хүндэ ёһо. Зориктын наадаан рольнуудын харгашад зурхэ сэдыхэлдэ онсо тэмдэгүүдүүдийн үлөөдөг, хүн зоний дура сэдыхэлые булядаг. Наһанайнгаа нүхэр, Буряад театртай мэдээжэ артистнарай нэгэн Должин Жаргаловна Тангатоватайгаа бүхы Буряад оронойнгоо аймагуудаар, хүршэ областнуудаар, Россиин олон городуудаар, хари гүрэнөөршье гастрольд аяншалдаг. Хаанашье ябахадаа, түрэл театрингаа нэрые дээшэн үргэжэ, буряад арадайнгаа эрхим хубуудэй нэгэн байнаан гэршэлдэг. Ямаршье наадаан рольнуудын аваад үзэхэдэ, тон гүнзэгүүдэйдээ, онсо илгаатай байдаг. Жэшээн, Монголий мэдээжэ драматург С.Эрдэнэн “Хойто наһандаа уулзахади” гэхэн зүжэгэй гол герой революционер Со-

нровой роль гүйсэдхэжэ, Зорикто Ринчинов ганса буряад харгашадыг гайхуулаа бэшэ, мун монгол харгашадай дээдэ сэгнэлтэдэ хүртээн байна. Энэ роль наадаанайнгаа түлөө “Эрэ хүнэй эрхим роль” гэхэн шагналада хүртөө. Наадаан рольнууд олон: Афоня “Хүдөөгэй минии

хүйхэрнүүд”, Лизандр “Сон в летнюю ночь”, Дэбэр “Тайшаагай ташуур”, Бүүбэй хаан “Бальжин хатан”, Семен “Чайка”, Смит “Трехгрошовая опера”, Елбой ноён “Будамшуу” гэхэ мэтэ. Эдэ үдэрнүүдтэ өөрынгөө ойн баярай урда тээ залуу драматург Б.Ширибазаровай “Энэрил хайра” гэхэн зүжэгэй гол герой Аламжын Буладай роль тон наинаар гүйсэдхэжэ, харгашадта сэгнэшэгүй бэлэг барiba. Зорикто Ешинимаевич өөрынгөө ажалнаа гадна нийтийн хүдэлмэрида хамсыгаа шаман ородог, Республикин Театрай аяхажуулагшадай холбооной правленийн гэшүүн, “Актер” гэхэн ДНТ-гэй түрүүлэгшэ, мун тишидээ Республика дотор болонон бүхы үйлэхэргүүдтэ эдэххитэйгээр хабаададаг.

Театрай 80 жэлэй ойн баярай үдэшэ Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.М.Гершевич Хүндэлэлэй грамота Зорикто Ешинимаевичта барюулнаан байна.

Должин Жаргаловнатайгаа хоёр һайхан басагадые хүмүүжүүлнэ. Ушоо саашадаа бидэнээ, харагшадаа, тайзан дээрээ гайхуулжа, олон шэнэ рольнуудые бүтээжэ, үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэжэ байгыт.

Табин наһанайнгаа ойн баярые

Тайзан дээрээ омогтойгоор угтанаш. Алдар солоёо дээшэн үргэн, Арад зоноо баясуулан ябыш.

Олон олон образуудши Олондо мэдээжэ болуужан.

Үндэр нэрэ солошины Ушоөл дээшээ урган байг.

Инаг нүхэрзингөө мурье тулан, Ури бэеынгээ жаргал үзэн, Түрэл театрингаа нэрые үргэн, Одон мэтэ ялархашни болтогой!

Р.ТЫХЕЕВА.

Наанаа зобоомо асуудал

ЭРЭМДЭГ ХҮҮГЭДТЭ НАРА ХАРУУЛХА...

Бие махабадаар муу хүүгэдые гарахаа түрэхэнэе абаад аргалга, эмнэлгэ хадаа наанаа зобоомо асуудал гээшэ. Улаан-Үдиин Восточный нууринда оршодог 4-дэхи поликлиникин “Солнышко” гэхэн албан эзээл иимэ үхибүүдье хүлеэн абана.

2010 оной ноябрин 24-дээ үүдээс сэлиэнэн энэ түб олон үхибүүдтэ туһатайгаар хүдэнэг гээшэ. “Эрэмдэг бэетэй үхибүүдье тон багаанаа аргалжа эхилдэй һайн”, - гэжэ түбэй хүтэлбэрилгэшэ Светлана Даздорова хэлэнэ.

Элдэб түхэлэй үвшентэй хүүгэдые эндэ аргалха аргатай. ЦЦП гэхэн муухай үвшэндэ нэрбэгдэхэн хүүгэд эндэ ерэжэ, хэдэн сагай үнгэрхэдэ, гарсаа, хүлөө худэлгүүлжэ нуруна, нуудаг болоно. “Юумэ жажалжа шададаггүй үхижүүн маанадта ороо бэлэй. Хоёр нарашье болонгүй, тэрэ жажалдаг болоо. Иимэ жэшээнүүд олон ааб даа”, - гээд эндэхи ажалшад тэмдэглэнэ.

Түбэй дэргэдэ терапевт, логопед, хоёр психолог, хоёр массажист тоолгодно. Мун тишидэ 5 наратай болоогүй хүүгэдье тамаржа нургадаг хоёр нуригшо эндэ ажалаа

Авторай

ябуулна. Юуб гэхэдэ, туб соо гурбан түхэлэй бассейн бии гээшэ. Нэгэн соонь бараа хүрэөдүй багашуул ногилго гарана. Нүгөөдэ соонь жэл хүрэлтэр наһанай багашуул шунгана, харин томо соонь хэдьшие наһатай үхижүүн орох аргатай.

Эндэ ерэхэн хүүгэд массаж хүүлэнэ, бага болон томо нааданай таагууд соо аятайгаар сагаа үнгэргэнэ. Энэ тубэй ашаар үхижүүгэ аргалуулнаан олон түрэлхид баяртайнууд, бүхы ажалшадта наин наихание хүсэнэ.

Борис БАЛДАНОВ.

ҮБШЭН ҮХИБҮҮДЬЕ АНХАРАЯЛ, АХА ЗОН!

Хүн түрэлтэнэй ажануудал мунөө сагта ямар эршэмтэй болошонхой Гээшэб. Ажал, гэр, ажал гээд лэ, сүлөөгүй һалирхаш. Автобус, трамвай, таксида үүгаад, хажуудахи үүхан зоноошье анхаржа харахагүй. Хаяа хадхан үүхан хүршэнэрөө хүсэд танихашьегүй, хэрэлдээлгүй һаа, хуреө. Хаана яарана гээшшибиди?! Тогтоод, зали абаад, амия доошонь дараажа, аргаахас эрьеэн хараял даа. Магад, энэ хүндэ урихан хандас, үүлшын амисхал мэтэ хэрэгтэй, энэхэн хүндэ зүйм хилээмэн хэрэгтэй. Үдэр бури үзэн ядан, хажуугаары обөөрөнгүй гарадаг энэ хүмнай, магад, гэртэй үбшэн үхижүүтэй, ажалгүй, салин хүлээгүй хадаа эндэхэнэ зогсоод, гуриланшалжа ажамидарна. Эдэ бүгдье хэзээ нэгтэй обөөрөн хараха, наанаат болон бодомжолхо саг ердэг хаш...

Буряад Республикин хүүгэдэй туберкулезно диспансертэ мунөө 28 үхижүүд аргалуулагдана. Уушканай хорхой (туберкулез) үбшөөр 19-дэхи зуун жэлдэ ганса сэхээтэн, уран зохёлшод, артистнаар үбдэдэг, сэхээтэнэй үбшэн гэж тоолгодог байгаа. Совет засагай үед юундэб дaa социальна аршалагдаагүй зон үбдэдэг гэхэн наанжма тогтонижоод, үнхэөрөөшье, ганса муу байдалтай зон үбдэдэг байгаа шэнги. үүлэй

10-20 жэлэй туршада энэ үвшэндэ социальная талаар һайн, ариг сэбэр байдалтай зон нэрбэгдэдэг болохые эмшэд тэмдэглэнэ. Энэ үвшентэй дайралдаан үхижүүдэй гэртэхинтэй уулзажа хөөрэлдэбэ.

Д, 7 наһатай хүбүүнэй эжы:

- Яагаад хүбүүнэймнай гэнтэ үбдэхынень мунөөшье болотороо ойлгоноогүй. Нээмэл түхэлэй туберкулез үвшентэнэй хажуудаа зэрэлээд, халуун микробавобус, поезд соо 30 минутын туршада ябабал, халдажа магад гэжэ эмшэд хэлэнэ. Мун хүршэнэр үбшэн аад, бээс һайнарааб абажа ябанагүй, үбшээс ондоо зондо халдуулжа, дэлгэрүүлжэ ябадаг байна гээш гү?

П., 6-тай хүбүүнэй эжы:

- Бидэ Хара далай амархаяа ошоходомай, хүршэ байраа соо нэг хүн сугаа ханяжа, үхижүүдэй талмайхан дээр үүдэд һайн. Манай үхижүүн ошоод лэ, тэрээнтэй шатар наадахаа. Бидэ хоригоо аягуурхэдэ, адаглан байдаг һэмдэй. Тэрэх хүмнай үбшэн байгаад, халдашоо бэшэ гү, гайхалтай. Мандаа дутэ наашашье иимэ үвшентэй хүн угыг.

Диспансерэй врач Светлана Аникинагай хэлэхээр, эдэ үхижүүд сооноо нэгэл хүбүүнэй эжын архи уудаг, муу байдалтай, бэшэнь бултаа ажал хэдэг, зариманин холын аймагуудаа ажануудаг шалтагаанхаа нарын нэг дахин ерэжэ, үхижүүдээ эрьеэгээ. Үхижүүд зогсоод телевизор харахаа баатай болоно. Оройдоол хоёр компьютер бии, тээд тэдээндээн үргуулиин ехэ клаасай үхижүүд гэрэй даабарияа дүүргэдэг.

Эндэ эм домоор үвшентэдье хангагад, аргалдаг. Эдээ хоолшье элбэг, һайн шанар-

тай. Гэртэхиние ехэ эдэ бу асаргыт гэж хоридогби. Үхижүүд эндэ 2-3 нарын туршада аргалагдаад, багашуулын “Солнышко” гэхэн хүүгэдэй сэсэрлигтэ, үргуулиин наха хүсэхэн үхижүүд Ильинкын санатори эльгээгдэдэг. Тон хүндэ үвшентэн угы. Нэгэл 3-тай багахан басаган жэл хахад аргалагдана, -гэжэ аргалуулгын таагыгэ даагшын уялга дүүргэгшэ С. Аникина хөөрэбэ.

Елена Перельгина эхэ диспансертэ 10 гаран жэлэй туршада ажаллана.

- Манай больницацаа хэдэ олон үхижүүд аргалагдааб даа. һайн эмнэлгүйн ашаар саг соогоо һайн болодог, зүгөөр эндэмийн эмнэлгүйн газар хадаа үхижүүдэй сүлөө сагта ехэ анхарал хандуулагдагдаггүй. Нэн түрүүн эмнэлгүйн үргэ дүүргэгдэдэг. Үхижүүдэй наадаха таагуудтаа эд бараан хуушараад. Столын арай бага, үхижүүдэй үүгаад, телевизор шархаа стулнууд угы. Мунөө үргуулиин наха гүйсөгүүшүүл ехэ олон, наадхуурнууд дуталдадаг, -гэжэ Елена Павловна хөөрэнэ.

Үнхэөрөөшье, үхижүүдэй нааддаг тааг соо 3-тайхан үхижүүдэй арай багтажа үүхаар стол, миний бага наһанда хэрэглэдэдэг. Үхижүүдэй наадаха таагуудтаа эд бараан хуушараад. Столын арай бага, үхижүүдэй үүгаад, телевизор шархаа стулнууд угы. Мунөө үргуулиин наха гүйсөгүүшүүл ехэ олон, наадхуурнууд дуталдадаг, -гэжэ Елена Павловна хөөрэнэ.

Багашуул наадаха аргагүй бишүү. Зуная сагта үхижүүдэй наадаха нэгэ талмайхан Германин болон манайхидай суг бии болгонон нигүүлэхсэ “Солбон” гэхэн жасын ашаар баригдаа. Харин томошуулай, эдиршүүлэй наадаха тамирай талмай хэрэгтэй. Хорёгийг газаа гаража, ииш тишишэ ошох аргагүй үхижүүд хүреэлэнд байна ха юм. Эдэнэй байдал һайжаруулгын хэргэгтэй тишишэ ехэ юумэн хэрэгтүйл даа. Мунөө сагай эрилтээр компьютер, дунда наһанай үхижүүдэй үүхаар стол, стулнууд, гурба наһанхаяа дорошо багашуулай үнтаха орон, нааданхайнууд заал һаа байха ёнотой. Эмнэлгүйн газар хадаан үхижүүдэй сүлөө сагта ехэ анхарал табигданагүй хаш. Манай Буряад орондо нигүүлэхсэ сэдхээлтэй олзын хэрэг эрхилэгшэд олон байхал хадаа. Ийгээд лэ бүхы үхижүүдэй хүлээн абадаг Шэнэ хэлэй һайндэр оиртоож байна. Мунөөнхөө үхижүүдэ амтатай бэлэгүүд, нааданхай бэлэгүүдье Сагаан Үбгэн, Сагаан Хүүхэн бэлдэжэ байхаа бэшэ гү, юн гэх наанат?

...Үдэр буриин байдалдаа эрьеелдэн, анхаран, хаража ябаял даа. Байдал гээшэ орёохон, байдаг юм даа, элдэб зүйл. Бээ бээс гамнаял даа, дүнгээл даа, манай хүсөөр, манай үдэр буриин арюухран сэлмэг, нимгэхэн хандасаа шерүүхэн байдалнай зөвлэрхэл байхаа.

Цыргма САМПИЛОВА.